

VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR

www.vasarhelyilatohatar.hu • VI. évf. 24. szám • 2015/4. • 450,-Ft

GALÉRIA

BÁN LÁSZLÓ

FODOR JÓZSEF

MÁTÉ ISTVÁN

NÉMETH JÓZSEF

ORMOS ZSUZSA

SZABÓ KLÁRA PETRA

SZVET TAMÁS

VARGA ANDRÁS

NÉMETH JÓZSEF: ANYA GYERMEKKEL (1969)

NÉMETH JÓZSEF: KAMASZ (1980 K.) OLAJTEMPERA, FAROSTLEMEZ 100 x 59 CM

„Amikor az ember teljesen egygé válik azzal, amit csinál, és tudja, hogy erős, és az adott pillanatban ő maga irányítja a sorsát, és az eredményektől függetlenül úgy érzi, hogy minden milyen jó... Akkor éli át teljes lényével, hogy áramlik benne az élet. Ez a flow. [...] Bármilyen szavakkal is írjuk le a flow élményét, egy biztos: a flow pillanatai kiragognak emlékeink sorából.”

(Csíkszentmihályi Mihály: Flow)

FLOW ÉS KITEKINTÉS

A Vásárhelyi Látóhatár alapítója, felelős kiadója Fuchsz Máté, aki németországi egyetemi tanulmánya idején fölkutatta Borbándi Gyula Széchenyi-díjas magyar író, történészt, szerkesztőt, aki Zürichben részt vett a Látóhatár alapításában, majd főmunkatársa, főszerkesztője lett. 1951-ben áttelepülve Münchenbe, az Új Látóhatár folyóirat felelős szerkesztője, a Szabad Európa Rádió munkatársa, melyek a magyar emigráció szócsövei voltak 1990-ig. A rendszerváltozással szabaddá váltak a társadalmi-politikai viszonyok, mely által itthon is kamatoztathatták a megszerzett tudásukat, lehetőségeiket.

Mi húsz évvel később indítottuk a Vásárhelyi Látóhatárt. Borbándi Gyulával (1919-2014) akkor már csak földidezhettük a magyar emigráns irodalmat. Emigránsok helyett vidékiek. Vásárhely mindig is fogékony volt a kultúra iránt, kiemelkedő személyiségek szülőföldje, élettere. Célunk, hogy a vidéki írók, költők, tehetséges alkotók, kutatók, akik addig viszonylag kis publicitást élveztek, bemutatkozhasanak, mely ösztönzőleg hathat a tevékenységükre, ugyanakkor az őket körülvevő környezetre is. Megőriztük a Látóhatár nevet, melynek nincs kapcsolata a Zürichben alapított Látóhatárral.

*

A fölgyorsult társadalmi – technológiai változások jelezték, bármennyire is megérinti lelkünket a nyomtatott folyóiratból visszaköszönő gondolatok sokasága, szépsége, tovább kell lépnünk. Tovább kell lépnünk, mégpedig a folyóirat online változatára. Ha áttekintjük a Látóhatár sorsát, nem föltétlenül visszalépés. Kitarulhat a lehetőség, korlátok nélkül eljuthat a világon bárhova. S ha e lehetőségre gondolok, óhatatlanul kirajzolódik egy olyan folyóirat, a jelenlegi érdeklődőkre építve egy olyan művészetet, irodalmat, kultúrát szerető és értő közönség, melynek közös pontja Hódmezővásárhely...

Már gondolatában is magával ragad ez a lehetőség, ami segít átélni az alkotás és befogadás örömét. Olyan intenzív élményben lehet részünk, amit nem túlzás úgy jellemezni; a cselekvés öröme vagy alternatív valóságérzet; maga a flow.

A flow szakrális helyen, templomban, színházban fokozottan élhető meg, de egyéb hétköznapi tevékenység is megajándékozhat bennünket e rendkívüli érzéssel, s éppen ez a fontos!

Reméljük, hogy az online Látóhatár is képes lesz hasonló élményforrásokat produkálni!

A Magyarországról 1949-ben távozó, Amerikában élő, most visszatérő Széchenyi-díjas Csíkszentmihályi Mihály professzor szavaival kívánom, hogy mindenki élje át a flow élményét, mely pillanata kiragogy majd az emlékei sorából!

Hódmezővásárhely, 2015. december 04.

Benák Katalin főszerkesztő

www.vasarhelyilatohatar.hu

BENÁK KATALIN	
Flow és kitekintés	3
DANI IMRE	
Béküljetek meg!	4
RÁCZ ÉVA	
Tábori árnyképek	4
SOMOSI RITA	
Jégvirágok	
Szabó Klára Petra kiállítására	5
Benák Katalin	
A lét misztériuma	
Németh József festményeinek értelmezése	
Beszélgetés dr. Nagy Imre művészettörténésszel	6
DOMOKOS TAMÁS	
Csak egy kis emlék a fél évszázada elhunyt	
Osváth Béláról	8
MALARBURK JÓZSEF	
Annyi az elromlott	10
PÉTER LÁSZLÓ	
Németh László színháza Vásárhelyen	10
KŐSZEGFALVI FERENC	
Öreg fa árnyékában	
Tisztelet Péter Lászlónak	11
MAGISTER THEODORIKUS	
Rendhagyó requiem Bácskai Mihályért	12
MARSOVSZKI VIKTÓRIA	
Jóízű történetek Mindszentről	13
FELEDY BALÁZS	
Örökítés	
A Lelkes művészcsalád kiállítása Csepelen	14
PINTÉRNÉ DR. KURUNCZI MAGDOLNA	
Előszó Földeák község történetéhez	16
BLAZOVICH LÁSZLÓ	
Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz	17
NAGY MIHÁLY	
Falualapító halászok, híros kubikosok	18
DIÓSZEGI SZABÓ PÁL	
Még szemeddel is	20
FÉNYESI TÓTH JÁNOS	
Kétezer-tizenöt évre rá	20
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF	
Porördöggel haza	21
Öreg gyermek	21
Átjátszik a sötét	21
TÓTHÁRPÁD FERENC	
Égi csikós	21
Rianás	21
Mint háromkirályok	21
BENÁK KATALIN	
A megbízható és szerethető médium	
Beszélgetés Rókus Ákossal,	
a Vásárhelyi Televízió vezetőjével	22
ARANY-TÓTH KATALIN	
Önreflexió	24
Vásárhelyi utcák kövén	24
BENÁK KATALIN	
A tánc öröme	
Beszélgetés Fogarassy Judit táncművésszel	25
SciArt – Sci-fi és művészet	
Beszélgetés Szvet Tamás szobrászművésszel	28
LÁSZLÓ ANNA	
A hidegtű vonzásában	
Ormos Zsuzsa kiállítására	30
GALÉRIA	
Németh József: Anya gyermekkel	1
Németh József: Kamasz	2
Szabó Klára Petra: Jégvirágok	5
Fodor József: Volt egyszer egy színház	9
Bán László: Kukoricamorzsolás	13
Bán László: A vásárhelyi embörpiac	19
Varga András: Tél a Tiszán I-II.	20
Varga András: Mártélyi tél	21
Szvet Tamás: Emlékeztető – Fény a közösségnek	28
Szvet Tamás: Út	29
Ormos Zsuzsa: Harangvirágok	30
Ormos Zsuzsa: Jólakott szörny	31
Varga András: Szent István	32
Máté István: Szent István lovas szobra. Részlet.	32

DANI IMRE

BÉKÜLJETEK MEG!

Ti mind, kiknek vérét
forralja az ostor,
tudom kirajzotok
majd csapatostól,
összefonódva, miként
a tüskés cserje,
mely nem tűri, hogy
barom legelje –
kapaszkodjatok össze,
keljetek föl,
legyetek egész, miként
osztatlan a kör,
ám előbb, együtt, de
végleges – végleg
béküljetek, mondom
béküljetek meg!

Ne legyen a vizzálynak
rangja, rendje,
földje, hogy magvát
fölétek nevelje,
barázdát ásson,
szíveteket nyissa,
lelketek belőle ki
ne fordítsa,
álljatok helyt, mert
a mérték ti lesztek,
példát az erősek is
rólatok vesznek,
ám előbb együtt, de
végleges – végleg
béküljetek, mondom
béküljetek meg!

Nehéz? Mert mindig
frissen vérző
zsákmányt vet közétek
a Törvénykező,
s ha lélek háborog,
rettegés gyötör,
feledni késztet
a birtokló gyönyör.
Határozatok hát – félre
nem lépve
jeles célt tartva
nem mentek lépre –
ám előbb együtt, de
végleges – végleg,
béküljetek, mondom
béküljetek meg!

Féltétek e szót hallani:
verseny!
Mert a hústok kell
akkor nyersen!
Sem ágyatok – benne
helyetek – nem lesz,
csak gödör a földben,
ami ölbe vesz...
Hogy túrnétek tovább
kart fonva karba,
mit őseitek túrtek –
sorban, befogva?
Ám előbb, együtt, de
végleges – végleg,
béküljetek, mondom
béküljetek meg!

RÁCZ ÉVA

TÁBORI ÁRNYKÉPEK

Hajtincsek csomókban,
cipők kupacokban,
aranyfog hegyekben,
testek: temetetlen.

Barakkok között az esti szél:
ma is halálkeringőt idéz.
Holtakat elnyelő kemence
az eget vörösre festette.

Szürke felhők fekete könnye
ömlött a véráztatta földre,
rémálomra riadt fel néha
a sápadt Hold keskeny karéja.

Éles fájdalom sirt fel az égre;
gyermek kereste anyját: él-e?
Millió életért könyörgő,
reményét veszített gyötrődő.

Rabruhás görnyedő csontvázak,
kiket naponta megaláztak,
imát kántáló néma szájak,
szögesdróton fennakadt vágyak.

Hajtincsek csomókban,
cipők kupacokban,
aranyfog hegyekben,
testek... temetetlen!

FOTÓ: VARGA ANDRÁS

Vásárhelyi LÁTÓHATÁR - www.vasarhelyilatohatar.hu VI. évf. 24. szám 2015/4.

Kiadja: HDK Hód-Biotech Kft. Felelős kiadó: Fuchsz Máté. Szerkesztőség: 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. E-mail: benakk@gmail.com. Telefon: 06 20 280 2529
Főszerkesztő: Benák Katalin. Szerkesztőség: Borus Gábor, Hézsó Ferenc, Simon Ferenc, Soós Csilla. Fotótechnika Gaál Györgyi, nyelvi lektor Takátsyné Farkas Irén Nyomda: Szoliter Nyomda Hódmezővásárhely, Benkő István nyomdavezető. A folyóirat megvásárolható a bemutatón és a Lira Könyvesbolt, Emlékpont, Kálvin Antikvárium, Németh László Városi Könyvtár, Vásárhelyi Látóhatár Szerkesztőségében. Megrendelhető: Vásárhelyi Látóhatár Szerkesztősége 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. e-mailben benakk@gmail.com és személyesen. Fizetés módja: postán, személyesen és átutalással: Raiffeisen Bank Rt. 12067008-00149806-00100007 HU ISSN 2061-8182 Ny.t. 163/0239/2/2010. ©Vásárhelyi Látóhatár. Minden jog fenntartva! Első közlésű, elektronikus formátumú, nyelvi ellenőrzött kéziratot fogadunk, mely tartalmáért a szerző vállal felelősséget. További információink és az Adatvédelmi nyilatkozatunk megtekinthető a www.vasarhelyilatohatar.hu portálunkon. A nyelvi lektorálás a MHSZ 11. (1984.) kiadása alapján, az 1997-es utánnomás szerint történt.

TÁMOGATÓNK: CZIRBUSZ PIROSKA EMLÉKÉRE A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MŰVÉSZETEKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY

JÉGVIRÁGOK

Szabó Klára Petra kísérletező alkat, minden új munkájában, sorozatában vagy a mediális vagy a korábban tőle megszokott tematikus kereteket feszegeti, tágítja. Évek óta van alkalmam együtt dolgozni vele, figyelemmel kísérni a munkáit, de ő újra és újra meglep. Mikor új sorozaton dolgozik, soha nem tudni, hogy tízméteres papírtekercsre applikált virágszőnyeg, akvarellekből készített animáció, helyspecifikus installáció vagy akvarell-kollázs születik-e majd legközelebb. Mindig meglepi a közönségét is, s mindig el mer távolodni a számára ismerős közegtől, a médiumtól, s nem utolsósorban saját korábbi munkáitól is. Ez a fajta művészi szabadság inspirálja és viszi előre. Ami mégis összeköti ezeket a munkákat, az a finom szenzibilitás, konceptuális szemlélet, s a jelenségek és emberek – itt elsősorban portréi alanyaira gondolok – egyszerre pontos és analitikus megfigyelése, megközelítése.

2013 telén kezdett el dolgozni a *Jégvirágok* sorozatán egy szőuli rezidencia alkalmával. Ez a szemet gyönyörködtető, de múlandó jelenség vizsgálata ott kezdődik – ahogy maga a művész is találóan megfogalmazza –, ahol a különböző elméletek találkoznak. Korábbi munkáiban számos határterület összekapcsolására találunk példát – ez alkalommal egy fizikai jelenség művészi leképezésére, egyben újratereztetésére vállalkozott. Számos tényező együttállásának köszönhető a jégkristályok – vagy a köznyelvben a jégvirágok létrejötte. Egy lassú kristályosodási folyamat ez, mely a hatszög elrendezésű tűkristályok kiválásával kezdődik, melyek folyamatosan növekednek, míg összeérnek, s teljesen behálózzák a felületet, virágokra, páfránylevélre hasonlító alakzatokat hozva létre. Természetes körülmények között – s nem művészi intenció által – a jégkristályok vékony üvegen jönnek létre abban az esetben, ha a külső hőmérséklet 0 °C alatt van és magas a levegő páratartalma. A helyiség meleg levegője az ablaknál lehűl, a hőmérséklet csökkenésével azonban a nedvességfelvétel képessége is kevesebb lesz, s így a vízgőz az ablaküvegen megfagy és jégkristályokat képez.

Foto: Szilágyi Gergely

SZABÓ KLÁRA PETRA: JÉGVIRÁGOK

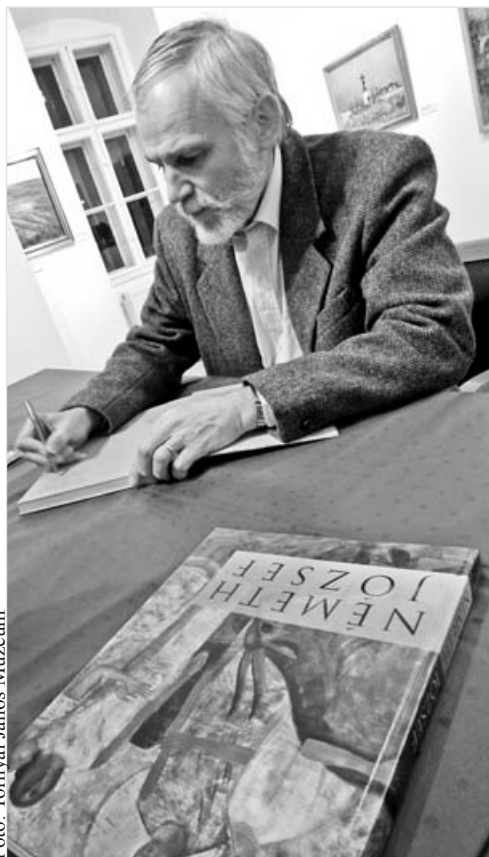
A nedvesség mennyiségének növelésének hatására a jégvirágok mérete is megnő – azonban nem csak ez befolyásolja a külső megjelenésüket: Szabó Klára Petra háromfajta vízzel, több helyszínen dolgozott, munkáin ezen változók eltérései, valamint a környezeti tényezők különbsége is megfigyelhető.

Szabó Klára Petra munkáiban a portrék mellett a természet konstans jelen van: növények, virágok formájában önálló életre is kelnek, ehhez az utóbbi évek angliai rezidencia programjának Arts & Crafts közege, valamint a Japánban és Dél-Koreában megismert keleti ornamentika újabb lendületet adott. *Jégvirágok* sorozatában az előbb említett inspirációs impulzusok ellenére sem stilizál, a természet megidézése nem csak formailag valósul meg, hanem a fizikai folyamat bevonásával együtt: magát a kristályosodási folyamatot helyezi át a művészi közegbe, s így a természet alkotta formák a természet segítségével jelennek meg monokróm kompozícióiban.

Szabó Klára Petrát a területek közötti átjárhatóság foglalkoztatja, a különböző anyagok, jelen esetben jelenség művészi felhasználhatósága, integrálása. Jégvirágok sorozatában olyan helyzetet hoz létre, mely a valóságban nem létezne – hiszen papíron magától nem jönne létre jégvirág –, s ezt teszi a megfigyelés, esztétikai érzékelés tárgyává. Bár maga a jelenség nem egyedi, Szabó Klára Petra *Jégvirágainak* mégiscsak van egy finom, személyes hangulata, mely azt sugallja, hogy ez csak nekünk szól.

Somosi Rita

A LÉT MISZTÉRIUMA – NÉMETH JÓZSEF FESTMÉNYEINEK ÉRTELMEZÉSE –

Fotó: Tornyai János Múzeum

Dr. Nagy Imre művészettörténész ajánlja a Németh József festőművész munkásságát bemutató albumot

Október 19-én, a Magyar Festészet Napja rendezvényeként került sor *Németh József* festőművész (1928 – 1994) albumának bemutatójára az Alföldi Galériában. A kötetet dr. Tóth Attila művészeti író és dr. Nátyi Róbert művészettörténész, főiskolai docens mutatta be, illetve beszélgettek a szerzővel, dr. Nagy Imre művészettörténésszel, a Tornyai János Múzeum igazgatójával. Mi olvasók ünnepi pillanatként, sőt izgalmas kalandként élhetjük át a kötet kézbevetését, és amint belelapozunk, elmerülhetünk a festő gazdag életművében. Dr. Nagy Imre művészettörténész átfogó képet ad Németh József életútjáról, miközben teljesen újszerű megközelítésben végzi el alkotásainak értelmezését is.

A majd kétszáz műalkotást, fotót, tanulmányt és kordokumentumokat tartalmazó album angol és magyar nyelven, Tóth Károly művészettörténész szerkesztésében a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ kiadásában jelent meg. Dr. Nagy Imre művészettörténésszel, a tanulmány szerzőjével beszélgetünk.

Miben nyilvánul meg Németh József festőművész határozott karaktere? Mit kell tudnunk az akkori alföldi festészetről, illetve a vásárhelyi festőiskoláról?

Németh József életművének áttekintésekor az a laikus szemlélő első benyomása, hogy nagyon hamar megtalálta egyéni festői nyelvezetét, és utána az életmű lezárultáig ezt a vizuális–festői nyelvet beszélt kristálytisztán és következetesen. Az értőbb szemlélő viszont azon ámulhat el, hogy milyen gyorsan le tudta vetkőzni mestere, Szőnyi István hatását és a hatvanas évek kezdetétől az élete végéig szinte egyenes vonalú íven halad a munkássága. Közismert tény, hogy 1957-ben, a Képzőművészeti Főiskola elvégzése után Hódmezővásárhelyre jön a Művészeti Alap tagságból fakadó automatikus három hónapos művésztelepi beutalás keretében, s itt ragad a városban. Ez így kicsit leegyszerűsítése a valós történetnek, hiszen az, hogy Vásárhelyet választotta szintén nem előzmény nélküli. De az tény, hogy megfogta a város, rabul ejtette a közeg és dunántúli létére törzsökös alföldi festő lett. A Szőnyitől tanult foltokból építkező ábrázolási módot – amelyet a főiskolai munkáin, illetve az 1957-61 közötti alkotásain láthatunk – a hatvanas évek kezdetére levetkőzte és Nagy István, (kicsit talán Kohán György) és a mexikói monumentalisták hatásától befolyásoltan alakította ki sajátos formanyelvét és ábrázolásmódját.

Ennek egyik monumentális – mindenki számára naponta elérhető – példája a Bessenyei Ferenc Művelődési Központ aulájának falképe, melyet sokan „szocreál”-nak titulálnak, mondanom se kell, hogy abszolút tévesen.

De ennek a formai magára találásnak a másik, számomra különösen kedves példája az 1960-as *Tangzdaságban* című olaj, vászon festménye, amelyen ugyan már figuráit sommázó, összefogott és lényegretörő formanyelven örökítette meg, de az egész kompozíciónak a színvilága és „levegős” festésmódja szinte anyagtalán, éteri közegbe helyezi ezt az alapvetően hétköznapi szituációt. Ahogyan egy későbbi interjújában ő maga megfogalmazta: „*Engem a jelenben a maradandó ragad meg.*” Tulajdonképpen erre a gondolatra fel lehetne fűzni az egész életművet. Bármennyire is köznapi, egyszerű történetet ábrázol, mindig engedí tekintetünket a látott valóság felszíne alá hatolni, hogy általánosabb – vagy ha úgy jobban tetszik – egyetemesebb tartalmak vagy üzenetek is eljussanak hozzánk, szemlélőkhöz.

A vásárhelyi festőiskola fénykorában, a hatvanas-hetvenes években Németh József meghatározó alakja volt ennek a laza csoportosulásnak. Nem születtek kiáltványok, nem készültek deklarált festői programok, de minden vásárhelyi festő – és sokan az ország más vidékein élő alkotók közül is – feladatuknak érezték a magyar parasztság és az alföldi parasztság radikálisan változó életmódjának dokumentálását. Voltak, akik ezt lírai vallomások keretében végezték el, mint Szalay Ferenc, Fejér Csaba vagy Kurucz D. István és volt, aki töszavas, sűrített tartalmú képi üzenetekben, mint Németh József.

"Pályám mérföldkövei:

1. az indulás tapogatózó bizonytalansága; 2. a keserves élet fölötti, Nagy Istvánra emlékeztető borongás; 3. a freskó felé tájékozódó dekorativitáshajlam; 4. a magyar ikon megteremtésének és a másoktól különbözni akarás szándéka; 5. a témák részletezőbb, melegebb színeket termő kidolgozása."

(Németh József, 1979)

Mennyiben, miben mutatható ki India művészetének hatása Németh József alkotói tevékenységében?

Németh József egy Pogány Gábor művészettörténésznek adott interjúbán azt nyilatkozta, hogy indiai útja előtt már festett indiai asszonyokat. Biztosan így van, hiszen az információ magától a művésztől származik. Tény azonban, hogy az 1968-as indiai útja – amikor Gross Arnold grafikusművésszel kettesben képviselte Magyarországot az első *India Triennale* elnevezésű nemzetközi képzőművészeti kiállításon – meghatározó erejű volt festészeti munkássága szempontjából.

Olyan kompozíciók, mint az 1968-as *Lány bivallyal*, vagy az 1977-es *Tavas* azonban markánsan jelzik, hogy az indiai művészet – s annak is az időtlen, az örökkévalóságot idéző aspektusa – döntő és meghatározó inspirációt jelentett Németh József számára. Bizony, ez az inspiráció több éven (talán évtizeden) keresztül tartott.

Tanulmányát olvasva úgy tűnik, igencsak belemélyedt a Németh József-i életmű többretegű jelentésének feltárásába. Mire jutott a kompozíciók gyökereinek, erővonalainak kutatása kapcsán?

Fiatal művészettörténészként az 1980-as években, a *Vásárhelyi Őszi Tárlatok* zsűrizése során figyeltem fel Németh József egyes képeinek sajátos kompozíciós megoldásaira. Talán sorszerű, hogy 1984-ben állította ki legfontosabb művét a *Tiszta forrást*. Abban az esztendőben, amikor a muzeológusi karrierem elkezdődött. Ennek az alkotásnak az utóéletéről, avagy sorsáról részletesen írok a kötetben, így itt azt nem taglalnám. De ennek a műnek a kompozíciós szerkezetét analizálva fedeztem fel annak sajátos voltát s kezdem vizsgálni az életmű további darbjait. Fokozatosan feltárult előttem egy, a Németh József-i életműben konzekvensen alkalmazott kompozíciós megoldás, amelyet érdemesnek találtam a további kutatásra. Pap Gábor művészettörténésznek egy 1978-as írása bizonyult használható vezérfonalnak, amelynek révén rátaláltam Németh József ezen képtípusainak népművészeti gyökereire.

Ez, ismerve a művész somogyi származását, nem tekinthető légből kapott teóriának, s ezt a felismerésemet igyekeztem a kötetben elhelyezett népművészeti párhuzamokkal igazolni és alátámasztani is. Hozzáteszem: ezeknek a képi párhuzamoknak a sorát szinte a végtelenségig lehetett volna gyarapítani.

Mi a „new art history”, az új művészettörténet lényege? Hogyan hozható összefüggésbe Németh József alkotói munkásságával? Miért fontos ez az újfajta látásmód?

A „new art history” angolszász gyakorlata abban segített, hogy bátran egymás mellé állíthattam két térben és időben egymástól (viszonylag) távol létrejött műcsoportot, jelesül Németh József festményeit és a somogyi pásztorművészet tizenkilencedik századi darbjait. Az angolszász országok művészettörténeti gyakorlatában a ’90-es évektől minden művészeti alkotást – legyen az úgynevezett „magas művészeti” darab, a törzsi művészet emléke vagy népművészeti alkotás – „vizuális reprezentációnak” avagy „képi ábrázolásnak” tekintenek és másodlagos szemponttá válik a stilisztikai vagy a kortörténeti megközelítés. Ez a teoretikai alapvetés tette számomra lehetővé az eszmei – s tegyük hozzá: lényegi – megfelelés kimutatását Németh József és a somogyi pásztorművészet között. Ez a módszer – feltételezhetően – más képzőművészek esetében is használható, de ez hosszabb és alaposabb kutatómunkát igényel.

„Akadémiai iskolázottsága ellenére meghaladta a helyi adottságok és valóság csalóka kritériumait.”¹

(Nagy Imre)

A lét misztériuma miként érzékelhető Németh József életművében?

Ahogy már utaltam rá, Németh József majd minden műve bepillantást enged az öröklét és az egyetemesség valamely szegletébe. Teszi ezt olyan módon, hogy művei szemlélésekor el tudunk tünődni a festett felületek szépségén vagy az ábrázolt jelenetek valóságtartalmán, de még akkor is, ha indiai témát fest, érezzük, hogy művészete eredendően magyar.

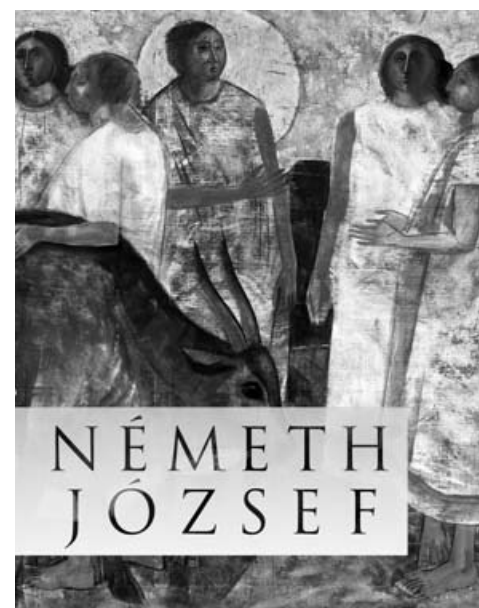
Az Ön által írt tanulmányok egy-egy adott témában mindig felszínre hoznak valamilyen kuriózumot. Most is így történt az Ön által alkalmazott új művészettörténeti megközelítéssel. Miként választja ki kutatási témáit? Legközelebb hol és milyen könyve, publikációja jelenik meg?

Azt hiszem, nem árulok el azzal titkot, ha kijelentem, hogy olyan témákkal foglalkozom, amelyek valóban érdekelnek – másképpen fogalmazva: amelyek valóban megérintenek. Így volt ez a zömmel angol nyelven írt indiai művészettel foglalkozó tanulmányaimban vagy Kéri László monográfiája esetében is. Sok tervem van, de hogy ezek közül melyik fog eljutni a megvalósulás-megvalósítás fázisába az alapvetően a csillagok konstellációján múlik. Nagyon régóta dédelgetem a sájen pajzsokról szóló könyv tervét, de a vásárhelyi festészet, illetve a szélesebb értelemben vett alföldi művészet is tartogat még bőven kutatási lehetőséget.

E tartalmas és esztétikailag is kiemelkedő album hiánypótló mű, mely hűen tükrözi Németh József festőművész alkotói munkásságát.

Benácz Katalin

1. Németh József (1928-1994). Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum. 2015. 50 p.

NÉMETH JÓZSEF (1928-1994).
SZERK.: TÓTH KÁROLY. HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, TORNyai JÁNOS MÚZEUM, 2015.
223 P.

OSVÁTH BÉLA

Az 1956-os eseményeket követően, 1957-ben kiteljesedik a Kádári konszolidáció. Megalakul a munkásörtség és a KISZ, 100 ezres rokonszenvtüntetések zajlanak Budapesten, 50 ezer előfizetővel beindul a televízió adása. Május elsején a tv közvetíti a budapesti felvonulást és Kádár János ünnepi beszédét.

1958-ban titokban kivégzik Nagy Imrét (június 16-án), az országgyűlés elfogadja a 3 éves tervet, az országgyűlési és tanácsai választásokon a Hazafias Népfront jelöltjei 99,6%-os győzelmet aratnak. Gyakorlatilag befejeződik a két éve folyó büntető-tisztogatás, amely természetesen nem mentes az ellentmondásoktól sem. Egyesek személyes ellentéteiket politikába burkolva „rendezik” le!

1959-ben jelentősen gyarapodik a termelőszövetkezeti tagság, több alkalommal államkölcson sorsolás történik, emelik a pedagógusok fizetését, légmentes pincékben folyik az úgynevezett „légó” kiképzés és terjed a lottózás. Hódmezővásárhelyen a Tanácsköztársaság 40 éves évfordulója alkalmából Kucs Béla (1925–1984) testvér-gyilkosságot ábrázoló (Káin és Ábel?), „Tanácsköztársasági emlékmű” szobrát avatják fel a Szt. István téren (márc. 22. vasárnap). A szobrot a Művelődési Minisztérium ajándékozza a városnak. Ezt követően a place nevét Tanácsköztársaság térre változtatják. Még egy névadásra emlékszem, nevezetesen az egykori iskolám, a Központi Általános Fiúiskola Ságvári Endre nevét veszi fel április 24-én. Június 6-án pedagógus festőművészek kiállítása nyílik.

CSAK EGY KIS EMLÉK A FÉL ÉVSZÁZADA ELHUNYT OSVÁTH BÉLÁRÓL [1]

Egy „kulturhétvége” 1959 júliusában
— az 1959-es esztendő történéseinek politikai palettája —

A magyar sportdiplomácia és a magyar politikai elit nagy diadala a Vívó Világ bajnokság budapesti megrendezése július 14-e és 26-a között. A magyarok remekül szerepeltek. A vásárhelyi Juhász Kati tör csapatban az aranyat, egyéniben az ötödik helyet szerzi meg. Július 15-én a vásárhelyi Művelődési Házban felhangzik *Beethoven IX. szimfóniája*.

1960-as statisztika: 1000 főre jut 3 autó, 222 rádió, 10 tv, 45 mosógép. Összegezve elmondható, hogy a politika egén feldereng a „gulyáskommunizmus” délibábja. [2][3][4]

1959 júniusában és júliusában Budapesten, a Múcsarnok Kamaratermében Kohán György [5] 16 festményt és 14 grafikát bemutató kiállítását lehetett megtekinteni. A kiállítást megnyitó régész, történész, festőművész és egyetemi tanár László Gyula drámai hangvétélű napfényes olajképei és robusztus grafikái alapján ekkor nevezi Kohán alkotó munkásságát „fekete szívárvány”-nak. [6]

Osváth Béla (Tornyai János Múzeum fiatal igazgatója) Vásárhely jeles kultúrpostola — a művésznek és múzeumlátogató közösségnek szánt gesztusként — buszos kirándulást szervez július 25-e és 26-a között Budapestre és a Dunakanyarba. A kirándulás programjában szerepel a budapesti Kohán-kiállítás megtekintése is.

Feledhetetlen szüleim engem is beneveztek a kirándulásra, annak ellenére, hogy az általános iskolaihoz képest elsős gimnáziumi bizonyítványom igencsak lehangoló volt (0,45-öt „estem”). Magaviseletből, magyar nyelv és irodalomból és történelemből is csak jót kaptam. A dolog pikantériája, hogy a felsorolt tantárgyak édesapám szakjai voltak! Az elmondottak ellenére, szüleim 152 Ft-ot (~ 300 kugler fagyfalt árát) költöttek rám. Ennyibe került ugyanis a két napos kirándulás.

A kulturkirándulás résztvevői július 25-én (szombat) reggel 7 órakor indultak el egy motorsátoros/faros Ikarus 55-össel Budapestre, illetve Esztergomba.

Emlékeim szerint, a busz 44 ülése közül 16-hoz négy kis asztalka és egy-egy asztali lámpa is tartozott. Lontay Margit [7] és lánya Tornay Magda [8], valamint Kohán György együtt ültek egy asztalka körül. Ez volt a kirándulás „művészfrakciója”. Hányan utaztak a 44 ülöhelyes járművön? Sajnos erre már nem emlékszem. A busz először Kecskemét főtéren állt meg, ahol a társaság cukrárszadás, cigarettás percekkel töltött el. Ennek a kis szusszanásnak az lett a következménye, hogy csak 12 órára értünk Budapestre, és így prompt mehettünk a Rákóczi Vendéglőbe ebédelni. A dolce far niente után buszra szálltunk és a Hősök tere mentünk, majd annak körbejárását követően — csendre és művészetre vágyva — a Múcsarnok Kamaratermében kötöttünk ki, ahol megtekintettük Kohán György festőművész reprezentatív kiállítását.

Utazás közben, a busz ingása miatt, rendre hányingeres rosszullét, azaz tengeri betegség kapott el, aminek többek között az lett a következménye, hogy memóriám, amint az később kiderült, rostálásba fogott. A Kohán-kiállítás megtekintése után jött csak az igazi vesszőfutásom, helyesebben vesszőbuszozásom fel a Hármashatár-hegyre. A Fenyőgyöngyétől felfelé kapaszkodó út minden kanyarulata közelebb vitt a pokolhoz. Miután felértünk a vendéglőhöz, a többiek elragadtatva csodálták a gyönyörű panorámát és itták a drága feketét és bambit, én pedig próbáltam összekucorodva, zacskó nélkül megúszni a tortúrás túrát. Hiába mondták, hogy fogyasszak valamit, mert az segít, hajthatatlan maradtam. Persze az utat oda-vissza meg kellett keserű szájjal szenvednem.

Igazi megváltás volt számomra a szállásra való megérkezés. A társaság egyik része az Astoriában, a másik része pedig az Erzsébet Hotelben nyert elszállásolást. Szüleim és én az Astoria 106-os erkélyes szobáját kaptuk meg. Hamarosan rájöttünk, a Károlyi utcai Erzsébet Szálló csendesebb és árnyasabb lett volna. Ez a gyanú különösen éjszaka erősödött meg bennünk, amikor is szobánk alatt a munkások nekikezdték egy eltört sín hegesztéséhez. Az én szemem a vidéki városok izzóval történő gyenge megvilágításához szokott, ezért aztán csak bámultam a Múzeum körút közepére belógatott három fénycsövet magába foglaló világítótestek fényözönét.

Későn aludtam el, és igen fáradtan ébredtem fel. Szüleim nőgatására azonban gyorsan összeszedtem magam és együtt lesítettünk a recepcióra, ahol hátukon FRANCE feliratos kék sportruhás emberek tolongtak. Ők voltak a Vívó Világbajnokságon résztvevő francia delegáció tagjai, akik szintén az Astoriában pihenték ki fáradalmaikat. Gátlások lévén, elmaradt az autogramkérés.

Nyolc óraker felbőgött az Ikarusz famotorja és a busz meglódult Esztergom felé. Keresztülváltunk Budapesten, Pomázon, Pilisszentkereszten és Pilisszentléleken, majd megérkeztünk Esztergomba. Közben felugrottunk Dobogókőre is. Mire felértünk a turistaházhoz, le kellett hűteni a busz belázasodott farát. Amíg hült a motor, addig mi is hűtöttük magunkat jéghideg forrásvízzel, majd a kiránduló társaság kísértél a fennsík korlátjához, hogy megcsodálja az elébe táruló fenséges panorámát. Az Alpokban és a Tátrában járt turisták szerint az itteni kilátás (Duna-kanyar, Prédikálószék, Vadállókövek, Rámszakadék, Csóványos, Nagy-hideg-hegy) vetekszik az ottaniakkal. Esztergomba érkeve lerohantuk a bazilikát, érseki palotát, múzeumot és fürdőt, majd kóvályogtunk egy kicsit a zezugos utcákban. Ezek után jöhetett a némi mizériával járó ebéd. Engem kevésbé érintett a dolog, mert elővigyázatosságból visszafogtam magam, csipegetésre korlátoztam az ebédet. Délután Pilismaróton és Dömösön keresztül Visegrádig simán ment minden, de a fellegrádba felkapaszkodó út síkos volt. Mire felértünk, alsóruházatunk az izgalomtól igen csak szárításra szorult. Ingünket levethettük és megszárázhattuk. Miután kigyönyörködtük magunkat a Duna-kanyar, Nagymaros, Szt. Mihály-hegy látványában, leereszkedtünk Mátyás palotájának romjaihoz, ahol megismerkedhettünk a legújabb ásatások eredményeivel. A huncut idő gyorsan elszaladt. Úgy nyolc után indultunk haza Vásárhelyre, ahová hétfő hajnal 2 órára érkeztünk csak meg! Útközben a busz ringása nemcsak tengeri betegséget okozott, hanem el is álmosított, és gázolajszagú dajkaként el is altatott. Így aztán nem hallottam az idő szárnycsapásait.

Forrás: Németh László Városi Könyvtár

FODOR JÓZSEF: VOLT EGYSZER EGY SZÍNHÁZ

– Osváth Béla, háttérben a Népkerti Faszínház –
1988. olajtempera, farost, 70x100 cm

Megérkezésünkkel édesanyámnak kellett felkeltenie. Mondanom sem kell, hogy milyen jó érzés volt újból a csendes vásárhelyi éjszaka friss levegőjét szívni.

Ma 70 éves fejjel hogyan emlékszem vissza az 56 évvel ezelőtti kirándulás ötletadójára, szervezőjére, idegenvezetőjére? Milyennek láttam a 33 éves Osváth Bélát? Jóképűnek, közvetlen modorúnak, intelligensnek és hihetetlen széleskörű műveltséggel felvértezettnek.

Ma már tudom, hogy a sors — finoman szólva — nem volt hozzá kegyes. Most önkéntelenül is a költő Zrínyi Miklós jelmondata jut eszembe: *Sors bona nihil aliud.*

Domokos Tamás

ADATTÁR

1 Osváth Béla (1926–1965) Hódmezővásárhely rendkívüli intelligenciával, és sokoldalú műveltséggel megáldott szülőtte. Volt színházigazgató (20 éves!), történelem szakos tanár, a TIT Csongrád megyei titkára (28 éves!), a *Tiszatáj* szerkesztőbizottságának tagja, Galyasi Miklóst követően, 1958 és 1963 között a Tornyai János múzeum igazgatója, majd haláláig a Nemzeti Színház dramaturgiájának vezetője. Nagy ívű pályája 39 éves korában tragikus hirtelenséggel törik derékba! Emlékét szülővárosában, a Kinnizi u. 12. alatt található szülőházának falán, relief őrzi.

2 Gunst Péter (szerk.1987): *Magyar történelmi kronológia. Az őstörténetől 1970-ig.* Tankönyvkiadó. Budapest.

3 Domokos Lajos 1959. évi naplója.

4 Andorka Rudolf & Harcsa István (1990): *Fogyasztás.* TÁRKI.

5 Kohán György (1910–1966) Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész. 1933-ban költözik Vásárhelyre, ahol a Tornyai Társaság egyik alapítója. Művészete az alföldi realisták között sajátos szint képvisel.

6 László Gyula (1959): *Fekete szivárvány* katalógus — előszó. In: Kohán György kiállítása a Műcsarnok kamaratermében, 1959. június–augusztus, Budapest.

7 Lontay Margit /Lence (1918–1993) vásárhelyi születésű Jászai Mari- és Aase-díjas színésznő. Játszott a Pécsi, a Szegedi Nemzeti Színházban (1953–60); Debrecenben a Csokonai Színházban és Pesten a Madách Színházban. Sokoldalú színésznő volt. Szerepei felölelték a tragédiától az operettig terjedő műfajokat. Remek epizódszereplő is volt (→ Aase-díj). Utoljára Deutschnékén jelenik meg a vásznon a „*Sose halunk meg*” Koltai filmben.

8 Tornyay (Munk) Magda (1945? –) Lontay Margit lánya, aki szintén a színésznői pályát választotta. Molnár Piroskával, Venczel Verával és Koltai Róberttel járt egy osztályba, és 1968-ban diplomázott a Színház és Színművészeti Főiskolán. Játszott az anyaszínházban (1976), a Debreceni Csokonai Színházban és Budapesten a Katona József Színházban (1988). Kanadába távozott, ahol mentális egészség terapeuta.

Az autómát szerelik, engem még nem. Itt ülök a belvárosban egy padon, s ha szemerkélni kezd az eső, valahová be kell húzódnom. De hová? Ez egy olyan város, ahol még teljesebb a magányom, mint a pusztában a birtokomon. Tényleg nincs hová mennem. Van itt egy barátom, de ő most Makón a pszichiátrián fekszik. Elvették a nők, pontosabban a feleségei, mindenét, még az Elvehetetlenét is.

Maradékalanul ismerem a magány ezer arcát, vigyorgó, de gonosz szándékú ölelését-ölelését is.

/Milyen szép a magyar nyelv: egy betű, s mekkora különbség! Mint a pillanat oppozíciója az örökkévalósággal szemben. Jó mi? /

Szóval szerelik az autómát és engem még nem. És itt ülök a magány mimikri-csuhájában és ha szemerkélni kezd az eső, abba kell hagynom az írást, és be kell húzódnom valahová, de hová? A barátom Makón, a többieket nem ismerem, így én meg még itt a padon. S eszembe jut, hogy katona is voltam és őrségben, amikor már olyan mélyen aludt az éjszaka, hogy végképp nem akadt történés, akkor voltam... igen, akkor voltam ennyire magányos, mint egy pillanat az örökkévalósággal szemben. Jó mi? Szemerkél az eső...

Az autómát szerelik, engem még nem. Itt ülök a szervíz várójában, még mindig nincs semmi készen...

Gyalogoltam én is, mint te, végig a szemerkélő esőben és gondolkodtam vajon milyen lehetsz, amikor ott állsz párolgó vasalóval a kezvedben és kismítod a ráncokat, a ruharedőket, az "ezer rovátka" rajzait, a tiszta lepedőn vajon milyen lehetsz? Vajon milyen ízű a hús, amit befűszerezel és a húsdod? Milyen, mikor átér tested egy darabja az enyémhez, és amikor én érek hozzád s te mozdulatlan maradsz, majd megfordítjuk, vagy megfordulnak a dolgaink, vagy egymás felé fordulnak, mert másképp mi értelme lenne annak, meg ennek is? Milyen ízű a pillantásod, mikor a számhoz ér és a nyelved milyen, mikor fogaim között keres biztonságot?

Az autómát szerelik, s azt mondják engem még nem kell. Ülök a szervíz várójában, egy sötét türkiz bőrfotelben ülök. Azt mondják, lassan készen lesz. Mi lesz készen, kérdezném, de nem, mégsem kérdezem, mert félek, hogy senki sem tudja a választ. Válaszolni általában nehéz, bármilyen kérdés is legyen. A válaszok nehezebbek a kérdéseknél, ezért vannak annyira mélyen. Sokszor kimondhatatlanok. Mekkora szerencse ért engem! – kiáltana fel David Hume. Hogy nem én vagyok, akit szerelnek mondjuk Makón, hanem a barátomat, mert ugyan sajnálom őt, de titokban, ott lent a nyugodt mélységekben érzem, hogy mennyire jó, hogy nem én vagyok akit, szerelnek Makón. S mennyire jó, hogy itt lehetek az autóservízben, s nem én vagyok felémelve négy ponton a levegőben, mennyire jó, pedig már mennem kellene a kisfiamért, mert vár a lakóotthonban, görnyedten a piros ágyán, mint egy ifjú aggastyán a semleges okker szőnyegére szegecselt pillantásaival, a semleges szőnyegét kidíszítő szegecs-pillantásokkal vár... engem, az apját, a földi fogódzóját, a puha emberbőrű korlátját, a védőkorlátját kifeszítve az Élet-Veszély közé, mert az itt felejtett angyalok védtelenek, a korlátok kellenek, mint a szervizek, hiszen annyi az Elromlott, de anyyi...

NÉMETH LÁSZLÓ SZÍNHÁZA VÁSÁRHELYEN

*Almás Pista barátomnak, Vásárhely polgármesterének,
szíves gondoskodásába ajánlom.*

Egy éve lehetett éppen, hogy valamelyik tévéműsorban hallottam Koltai János vallomását: szeretné valóra váltani Németh László színházát. Pályakezdő szegedi korszakából (1963–65) ismerem és becsülöm művészi teljesítményét.

Az ötlet megfogott. Megindult képzelőerőm, s papírra vettem gondolatim. El is küldtem néhány barátomnak, Vásárhelyre is, mivel én (nem tudom, Koltai János, hogy gondolta) Németh László színházát magától értőden oda képzeltem.

El is mondtam tervemet augusztus 24-én az elszármazott vásárhelyiek mártélyi találkozásán. Mint *tiszteletbeli vásárhelyi* voltam oda meghíva. (Hadd dicsekedjem: tiszteletbeli makai, karcaji és félegyházi is vagyok.)

Vásárhelyen — Osváth Béla jóvoltából — több mint fél évszázada volt már színház: az is ritka kivétel és történelmi kuriózum lett. Szerintem Vásárhely most is örömmel fogadná a tervet, adna helyet, netán fizetést az igazgatónak, s megszervezné, hogy a város gazdasági erői (különösen a szállodák, vendéglők stb., amelyek hasznot is húzhatnak a színház előhívta idegenforgalomból) támogassák a kezdeményezést.

Elképzelésem szerint a *Németh László Színház* befogadó színház lenne; csak az igazgató – nyilvánvalóan Koltai János – kapna meghatározott összegű havi fizetést. A színészeket ő szerződtené, előadásonkénti tiszteletdíjjal. Egyelőre a hétfőgeken lennének előadások: *szombaton történelmi, vasárnap társadalmi drámák, hétfőn vígjátékok*. A drámákat nem megírásuk, hanem tartalmuk szerint időrendben adnák elő meghatározott (szükség, igény szerinti) ideig. Ezért – hitem szerint – érdemes lesz Németh László híveinek a fővárosból, az országból, netán külföldről is három napra leruccanni Sárhelyre. Később per sze a játékok színvonalával, a vállalkozó színészek rangjával.

Németh László drámái a fenti elvek alapján így csoportosíthatók:

TÖRTÉNELMI DRÁMÁK

Bibliaiak

Sámson (1945)
Négy próféta (1964)

Egyetemes történelmiek

VII. Gergely (1937)
Husz János (1948)
Galilei (1953)
Csapda [Puskin] (1966)
Gandhi halála (1962)

Magyar tárgyúak

Apáczai (1955)
Eklézsiamegkövetés [Misztótfalusi Kiss Miklós] (1946)
Bethlen Kata (1939)
Apai dicsőség [a két Bolyai] 1960)
A két Bolyai (1961)
II. József (1954)
Az írás őrdöge [Simmelweis] (1969)
Az áruló [Görgey] (1954)
Petőfi Mezőberényben (1954)
Széchenyi (1946)

TÁRSADALMI DRÁMÁK

Szörnyeteg (1946)
Bodnárné (1931)
Erzsébet-nap (1940~1946)
Villámfénynél (1936)
Cseresnyés (1939)
Győzelem (1941)
Papucshős (1938)
Mathiász panzió (1940~1945)
A kis család (1962)
Csendes szoba (1962)
A pihenő (1964)

VÍGJÁTÉKOK

Pusztuló magyarok (1936~1942)
Utazás (1961)

*

Nem szeretném, ha Koltai János mesze tekintő álma feledésbe merülne. Ha holnap nem valósulhat is meg, holnapután bizonyára.

Videant consules!

Szőreg, 2003. március 3.

Péter László

ÖREG FA ÁRNYÉKÁBAN

— Tisztelet Péter Lászlónak —

Ha megkérdezték tőle, min dolgozik, mit csinál éppen; gyakran válaszolta kis önróniával: „*Ugyanazt, amit kisiskolás koromban: olvasok, írok.*” Ugyanezt a mentalitást sugározza egyik kedvenc írói álneve: Prof. Bogarász.

A Magyarországra települt székely családból származó, pátriárkai korú tudós hatalmas életművet „bogarásztói” össze. Nemcsak az irodalomtörténetet gazdagította Gárdonyi Géza, Tömörkény István, Móra Ferenc, Juhász Gyula, József Attila, Radnóti Miklós kutatásaival, s általában a szeretet városra, Szegedre vonatkozó helytörténeti írásaival, de muzeológusként, nyelvészként, néprajzkutatóként, bibliográfusként is beírta nevét a magyar filológia, kultúra lapjaira.

Az 1926. január 21-én a Bács megyei Jánoshalmán született Péter László magyarul – filozófia szakos középiskolai tanári diplomáját a szegedi egyetemen szerezte meg *summa cum laude* minősítéssel, 1947-ben. Ezután egy szegedi lapnál az újságírással ismerkedett, rövid ideig tanársegéd volt az egyetemen, majd múzeumigazgató Karcagon, Makón. Az egyetemi könyvtár után, 1961-től a Somogyi-könyvtár tudományos munkatársa, majd főmunkatársa. 1986-tól, korai nyugdíjazását kivéve az Irodalomtudományi Intézet tudományos munkatársaként dolgozott. Pályája koronájaként 1990-től 1996-ig a József Attila Tudományegyetem egyetemi tanára.

1968-ban érte el az irodalomtudományok kandidátusa, 1991-ben doktora (MTA) fokozatot.

Tudományos címei, elismerései mellett mindvégig egyszerű, közvetlen, őszinte személyiség. 1996-tól nyugdíjban, de nem nyugalomban. Kutat, ír, publikál – dolgozik. Legutóbb a *Kortársban* jelent meg színes, gazdag emlékezése.

Hatalmas tárgyi tudása alapján közreadott tanulmányait, cikkeit, vagy akár csak néhány soros pontosításai, helyesbítései széles körben jelentek meg. Írásait éppúgy megtalálhatjuk a szakfolyóiratokon, napilapokon kívül, például a szófiai *Trákia* című folyóiratban, vagy a *Szegedi Textilmunkás* című üzemi lapban.

A „dolgozni csak pontosan, szépen” elv alapján a tények, hiteles adatok föltétlen tisztelete, tárgyilagos pontosság jellemzi minden sorát. Ezeket hallgatóitól, tanítványaitól is szigorúan megkövetelte.

Szerteágazó tevékenységének bibliográfiai rendszerezésére tanítványa, Apró Ferenc dr. vállalkozott.

1985. október 15-én lezárt gyűjtése Péter László 2331 önálló írását regisztrálja, továbbá 35 szerkesztését és majdnem 80 lektorálását, megjelent vagy kéziratban maradt szakértői véleményét.

Róla, a bibliográfia szerint 188 publikáció, értékelés, recenzió jelent meg.

Tőle kapott első levelem tanúsága szerint kapcsolatunk 1977-ben jött létre, amikor ő hálózati központunk, a Somogyi-könyvtár tudományos munkatársaként szükségszerű patrónusa volt az akkor már Németh László Könyvtár helyismereti gyűjteményének. Friss könyvtárosként, helytörténészként akkoriban kezdtem többek közt a helyi közéleti szereplők életrajzi adatainak gyűjtését is. Akkor adatot kértem tőle, amire azonnal, készséggel válaszolt, mint ahogy később is mindig. Egyenrangú félként, barátként fogadott. Örömmel vette azt is, ha véletlenül én tudtam valami apró adattal segíteni munkáját.

Elküldtem neki első bibliográfiai próbálkozásaimat is, a Kiss Lajos-összeállítást, s Mórincz Zsigmond Vásárhellyel kapcsolatos irodalmát. Ilyen irányú ismereteimet az egyetemen tanultak után az ő előadásai tették teljessé a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1981-i helyismereti tanfolyamán. A *Puszták Népe* repertóriumomnak már szélesebb visszhangja volt, fővárosi nagy könyvtárak is kértek belőle. Az akkor, 1981-ben általa javasolt Németh László-bibliográfiához mindennapi könyvtári munkám mellett még nem volt elég időm, erőm.

Termékeny munkakapcsolatunknak az ő Somogyi-könyvtárból való (korai) távozása vetett véget.

Utolsó, hozzám írott levele nem csak munkáról szól, személyes, baráti hangú búcsú:

„*Kedves Feri,
születésnapj jókívánságaidat há-
lásan köszönöm. Szintúgy a Szal-
lay Jánosra vonatkozó adatokat.
Amit én tudok róla, megírtam a
Délmagyarország 1969. márc. 13-i
számában. Érdemes lenne biblio-
grafiáját elkészíteni, sőt talán válo-
gatást csinálni írásaiból. De át kéne
nézned a Szegedi Friss Újságot és a
Délmagyart is 1919 előtt. József Attila-
ról szóló kézírata nálam van.*

*Talán tudod, hogy születésnapo-
mon kiadták az obsitomat: nyugdíjaz-
tak. A Szeged története 2. kötetét illető
kritikáim megtorlásául. Baj azonban
nincs, tennivalóm bőséggel lesz, szer-
kesztem az Új Magyar Irodalmi Lexi-
kont, és nem szerkesztek többé könyv-
tári kiadványt...*

*Tarts meg jó emlékezetedben. Ba-
ráti szívvvel köszönt Laci” [s.k.]*

DR. PÉTER LÁSZLÓ
EGYETEMI TANÁR, AZ MTA DOKTORA

Ezután már nem leveleztünk; jött a „gépkorszak”, az elektronikus posta.

Vásárhely dolgai természetesen továbbra is érdekelték. Eljuttattam hozzá könyvtári kiadványainkat, éves város-bibliográfiáimat. Többször megkértük könyvtárunk műhelyében készült munkáink bemutatására, amit szívesen vállalt. 2000-ben például két esten is szerepelt: október 9-én a *Hódmezővásárhely jeles tudósai* című kézikönyvet elemezte, november 16-án pedig az Espersit-téka hozzánk került részének sorsát tárgyaló könyvünket mutatta be. Még ugyanebben az évben azzal tisztelt meg, hogy elismerő véleménnyel kiadásra ajánlotta helyismereti munkám éves beszámolóinak gyűjteményét.

2004-ben *A vásárhelyi népelet megörökítői* címmel irodalmi összeállítást adott a *Vásárhely története* előkészületben lévő harmadik kötete számára. Kérésére néprajzi bibliográfiám alapján kiegészítést adhattam, kvázi lektorálhattam összeállítását.

József Attila helyi kapcsolatait összegző könyvünket is ő mutatta be 2005-ben, utoljára pedig 2007-ben intézményünk centenáriumára készült könyvtártörténetemet.

Kívánjuk, neveljen példaképe, tanítása új filológus nemzedékeket, adjon életműve százados tölgyként enyhet, támaszt a rászorulóknak.

Köszegfalvi Ferenc

DR. BÁCSKAI MIHÁLY
APÁCZAI-, CSOKONAI- ÉS RADNÓTI-DÍJAS
PEDAGÓGUS

Ha a Miska Bácsi név elhangzik tanári, irodalmi, színházi körökben, mindenki Bácskai Mihályra, a szentesi Horváth Mihály Gimnázium igazgatójára, irodalom és dráma tanárára gondol. 2011. július 4-én egyik volt munkatársamtól e-mailen érkezett a szomorú hír: életének 82. évében meghalt Bácskai Mihály, Miska Bácsi. Ismeretségünk az 1952/53-as tanévben Szegeden, a Radnóti Gimnáziumban kezdődött. Kedvenc szavajárása volt: "egy osztályba jártunk, csak szemben ültünk egymással". Engem egy évig tanított, majd Szentesre helyezték. Tíz évvel később, 1963-ban a Csongrád megye és Szeged megyei jogú város Nép-művelési Tanácsadójában találkoztunk újból. Az amatőr színjátszás területén külső munkatársunk volt. Munkakörömben elsősorban az amatőr művészeket, köztük a versmondás, a színjátszás tartoztak. Ebből eredően sokat dolgoztunk együtt. Ezen tevékenységünk néhány kedves részletének a föllevenítésével emlékezem barátomra, Miska Bácsira. A Bácsi szó nem életkori megkülönböztetés, hanem a tisztelet jele, ahogy a hagyományos életben az idős emberek tanító néninek hívták a náluk több évtizeddel fiatalabb tanítónót. Az 1960-as években a hagyományos, egész estét betöltő színdarabok bemutatása mellett igényként jelent meg az ünnepeken irodalmi műsorok bemutatása.

RENDRHAGYÓ REQUIEM BÁCSKAI MIHÁLYÉRT

Így alakult ki a színjátszás új formája, az irodalmi színpad. Az 1960-as évek végén a színjátszó csoportok vezetői részére rendezett nyári táborunk előkészítése során vetette föl azt a gondolatot, érdemes lenne a népi gyermekjátékokat beépíteni az irodalmi színpadok, elsősorban az iskolai, gyermek- és diákszínpadok műsoraiba. Ezt lehetővé tette, hogy megyénk gazdag a hagyományokban. Elég Kálmány Lajosnak, akit Móra Ferenc az utolsó magyar sámánnak nevez, hatalmas gyűjtését megemlíteni. Lélekemelő volt látni, részt venni abban a csodában, amikor a tábor résztvevői, felnőtt emberek, önfeledten játszó gyermekeké váltak. Miska Bácsi a televízió által az 1970-es évek elején meghirdetett „Szóljatok szép szavak” pályázatának döntőiben a képernyőn szerepelt a szentesi Horváth Mihály Gimnázium Diákszínpadával, a ma már klasszikus trilógiájával, a *Mög kén' házasodni, Férfjához kéne mönni* és az *Álljon fère, aki házas* című népi játékaival. A *Mög kén' házasodni* műsorukkal megnyerték a pályázat első díját, egy tíz személyes mikrobuzst. Erről a műsorokról az egyik kritikában a következőt írták: „A szentesiek műsorukban a gyerekes naiv mókázás és a vaskos, darabos paraszti humor pólusai között hintáztak. Pompás ötletek és bravúros megvalósítás tűzijáték villogását teremtették meg. Színpadi mozgásuk korukat meghazudtolóan biztos, fegyelmezett. Úgy teletöltötték ugrándozva, viháncolva, móríkásan lépegetve, kigyózva, táncolva, hajlongva a Madách Színház hatalmas, dísztelen színpadát, hogy egy pillanatig sem volt kétséges: ha a Hűvösvölgyben kellene fellépniök, a Nagyréteket is teleszaladgálnák.” Emberismeretére, emberi nagyságára jellemző, amikor az egyik vers- és prózamondó verseny zsűrizésén az első vers elmondása után egy olyan személy második versének a meghallgatását javasolta, aki a leggyöngébben szerepelt. Javaslatát ezzel indokolta. Tudom, hogy beszédhibás, nem neki való verset választott. Rosszul értelmezte, pocsékul mondta el a verset. De egy gyógyszeres kezelés felér neki, hogy itt verset mondhat.

A zsűri többi tagjainak ezek után nem volt ellenvetése, hogy az illető másik versét meghallgassák. Munkahelyem szervezte Sövényházán, névváltozása után Ópusztaszeren az 1960-as évek közepétől az 1980-as évek végéig az Árpád emlékműnél szeptember első vasárnapi „Szobori búcsú”-t fölváltó Árpád emlékünnepe, munkás–paraszt találkozót, ami később áthelyeződött augusztus 20-ára. Keresnünk kellett egy frappáns jelmondatot. Ebben Miska Bácsi segítségét is kértük. Végül Vörösmarty Mihály 1830-ban írt *Pusztaszer* című négysorosának az első sorát választottuk. Az egész vers jól mutatja, miért csak a vers első sorát idéztük:

*Pusztaszer a nevem, itt szerzett törvényeket Árpád
Hőseivel, s a hont biztos alapra tevé.
S áll az azóta kilenc századnak véridején túl;
Várja virágzását s vajha ne várja hiúnl!*

Hasonlóan jól kellett figyelni 1966-ban, amikor a megye legjobb vers- és prózamondóiból egy megyei irodalmi színpadot toborzott Miska Bácsi, és a helyszínhez, Ópusztaszerhez kapcsolható dokumentumokból, irodalmi alkotásokból állított össze egy műsort. A műsorban az 1945-ben a földosztás során kiállított helyi birtoklevél is fölolvásra került. Szerencsére észrevette, hogy a birtoklevél aláírója Nagy Imre, így a dokumentum végén csak ennyi hangzott el: *aláírás* földművelésügyi miniszter. Ezek, és ezekhez hasonló emlékek vannak bennem Miska Bácsiról. Ha egy mondatban kellene összegeznem életét Mécs László egyik verssorát idézném, amikor a költő megkérdezi a kertben foglalatostkodó idős embert, mit csinál, mire ezt a választ kapja:

*Vadócba rózsát oltok,
hogy szebb legyen a föld.*

Miska Bácsi egész életében rózsát oltott vadócba, hogy szebb, tartalmasabb legyen a világ.

Magister Theodorikus

JÓÍZÚ TÖRTÉNETEK MINDSZENTRŐL

Anekdóták Ő-ző vidékekről

Mögöttem az önnivalód

Gyün a gyөрököm haza Tatárú, mee hogy ott tanút halásmestörnek.
(Mög is van a dokumentuma rúlla), oszt igöncsak bászalyog!

Mondom neki:

– Hee, Gyөрök, oszt veled mög mi van?

Aszongya:

– Én mög majnem verekötem!

– A rossebbe, olyat mög né csinájja, mee eemönesztenek!

Aszongya, hogy:

– Nem én kesztem, hanem éggy dunántúli.

Mondok:

– Mi vót?

– Hát, ahogy visszamöntünk a kolégiumba, mindönki pakóta kifele az otthonrú hozott kosztot, ki hova tutta, oda rakta. Én is lérahtam az önnivalós batyut az ágyra, oszt pakótam a többit tovább. Begyütt a dunántúli gyөрök, oszt lédűt az ágyra, az önnivaló mög ott maratt a fal mög ú köszte, a háta mögött. Eepakótam a dögokat, oszt kezdöm keresni az önnivalóst is, mee efelejtöttem, hogy hova töttem.

– Nem láttad az önnivalómat, hogy hun van?

Aszongya:

– Mögöttem.

Én mög máá rá is ugrottam.

– Mögötted, te mocskos? Nem neköd sütötte aszt Anyám!

Aszongya a gyөрök:

– Nem, dehogyis! Itt van a hátam mögött!

(Magyar László közlése alapján)

Fotó: Gaál György

BÁN LÁSZLÓ:

KUKORICAMORZSOLÁS – GYERMEKKORI EMLÉK ALAPJÁN

Kulus sógor

Vót égy kedves, idős szomszédom, Feri bácsi. Bozó Ferenc vót a böcsületös neve, de a háta mögött mindönki csak Kulus Ferinek hítta. Hogy hunnan kapta ezt a csúfnevet, azt nem tudom.

Borzasztóan haragudott, ha valaki így szólította. A fiatal rokonai Feri sógornak hitták, majd iszogatók közbe áttértek a Kulus sógorozásra. Na, több sé köllött Feri bácsinak!

– Befogod azt a mocskos pofádat! – mondogatta.

A fiatalok vígasztalták:

– Tuggya, Feri sógor, ezt nem én mondom, hanem X.Y. mindig úgy emlögeti magát, hogy Kulus sógor!

Így mönt a csúfolódás égy ideig, és hogy szent lögyön a béke, mindig teli vót jó borraa a pohara. Ezé sosé haragudott, mee nagyon szerette a jó bort!

Tata piros masniban

Ha nem vót kubikos munka, téli esténkött jól befütöttek a kemeöcébe és a férfiak kártyázni gyűtek össze, mindig más házná. Az én nagyapám is szeretött eemönni közējük, de minket unokákat is szeretött, és möengette, hogy fészülgessük a haját.

Égy szép piros szallagot töttünk a feje közzipére, ott vót legnagyobb a haja. Ú lédelelt ebéd után, és mikoó bekopogott a kártyás cimborája: – Gyere, mönjünk, János! Nagyapám a fejibe nyomta a kucsmát, föl a kabátot, és elindútak. Mönt a kártyázás, aki vesztött, az süvegölt, azaz lévőtte a kucsmát. Vót nagy nevetés, amikó a möggyürödött piros masni ott fityögött a feje tetejin.

Piros papucs feketébe'

A mindszenti cipös bótba mönt édesanyám, kislánykorába az egyik nagynénjivee. A nagynéni nagyon szeretött vásárolni. Bóna Laci bácsi vót a bótos. A nagynéni mondta, hogy cipő vagy szandál kéne ennek a lánynak. Sok-sok cipősdobozt előhozott már, alig fértek tülle, de égy sé tetszött a nagynéninek. Rákönyökölt a pult-ra, és mögkérdezte:

– Laci bácsi, nincs piros papucs feketébe?

Elkeréködött a szöme az eladónak, és mérgessen mondta:

– Asszonyom, már maguk sé tudják mit akarnak!

Anyukám, elkeseredődött:

– De hát akkor nem lösz új cipöm!

A nagynéni vígasztalta:

– Gyere, mögnézzük a másik bótba! Hátha ott van fekete piros papucs!

Nicsak! Mögtojt a bácsi!

1947-be, amikó az élelöm és a munka is kevés vót, leleményössek vótak az embörök.

A hajnali kompaa indútak Nagyapám mög édosanyám túlatiszára, Csanytelekre. Tojást vittek cseréni és elanni. Persze ez nem vót szabályos, két rendör áát a kompná, és nézte az emböröket. Önekik a gelebük tele vót tojássa.

Nagyapám elsőnek főjutott baj nekü a kompra, így nyugottan léűt cigarettát sodorni. Közbe égy tojás kiesött a gelebibü. Mögréműt, mi lösz ebbü? A két rendör elnevette magát:

– Nicsak, mögtojt a bácsi!

Gyűjtötte: Marsovszki Viktória

ÖRÖKÍTÉS

A LELKES MŰVÉSZCSALÁD KIÁLLÍTÁSA CSEPELEN

A kezdet, az első szó legyen a kiállítás címének dicsérete: örökítés. Ez a kifejezés nem egy determinista, fatalista kapcsolatra, láncolatra utal, hanem egy bonyolultabb, áttételesebb folyamatra. Nem feltétlenül egy örökség folytatásáról van szó, hanem örökítésről. Valamit valakik átadtak, ám hogy az folytatódik-e vagy sem, az egy kérdés. S máris a dolgok közepében vagyunk. Bár Czeizel Endre már nincs közöttünk (aki egyébként hasonló bemutatkozását korábban nyitotta e családnak, akik ma is kiállítanak!), mindig is felmerült, felmerül a kérdés: öröklődik, öröklődhet-e a művészi tehetség? S a válasz az lehet: a tehetség nem, hiszen az egyszeri és lehet, hogy megismételhetetlen, de sok szinonimát találhatunk, s ezeket az adottság, a képesség, az érzékenység és – döntő! – az életmód, az életvitel és a minta kifejezésekkel jelölhetünk.

Évszázadokon keresztül az ifjabb generáció a szülői mesterséget folytatta. Kilépní nemhogy nem lehetett, nem is volt szabad. Valódi dinasztikiák jöttek létre, sajátos zárttsággal, melyek szigorú rendje talán az elmúlt száz évben bomlott fel és a II. világháború után ösztönözték is a váltást. Társadalmi mobilitás – kerülj át egyik társadalmi rétegből a másikba. Paraszt gyereke ne legyen paraszt, legyen értelmiségi. Értelmiségi gyereke ne legyen értelmiségi... Legyen (ebben van már némi gúny) portás, fűtő... Igen. A társadalmi mobilitás – sok vonatkozásban pozitív társadalmi eszményével – a politika nem csak élt, de (alaposan) visszaélt. Az öröklődés nem minden szakmában volt kívánatos... Később – szerencsére – ismét változott a politika, s tán leginkább a társadalmi köztudat. Manapság újra találunk sok jó példát – szinte – dinasztikiakra, orvosoknál, ügyvédekénél, de cukrászoknál, autószerelőknél is... A művészet ebből a szempontból is igen speciális, igen érdekes. Író gyereke ritkán lesz író (persze van rá példa), filmes fia sem sűrűn lesz filmes (persze erre is van példa), de színész, zenész, képzőművész gyermeke sokszor folytatja szülei hivatását! Miért?! Mert rendkívül erős a presszió, a hatás, a ráhatás! A színész otthon tud próbálni, a zenei előadóművész otthon tud gyakorolni, s a képzőművész szülő is jellemzően otthon dolgozik (még ha esetleg elkülönített lakrészben, netán műteremben), otthon fest, rajzol, mintáz, s a gyermek szinte, de tán valóságosan is az anyatejjel szívja magába a műterem illatát, a festékét, a hígítót... S leginkább: az életformát!

Nos mindez fokozottan így lehetett a Lelkes családban. Az első generáció – nevezzük így a szülőket – Dergács Mária és Lelkes István mindketten festő szakon végeztek a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, ráadásul egy évben, 1934-ben, s erős hivatástudattal is kezdték pályájukat. S miközben járták az országot 1935-től, s megfordultak Kiskunmajsán, Kőszegen, majd végleg 1947-ben találtak otthonra itt Csepelen, azonközben sorban születtek a gyerekek, összesen öten, ráadásul az ország öt helyszínén. István Pécssett, László Szegeden, Péter Szombathelyen, András Kőszegen, majd már a fővárosban Mária. S közben mindannyian folyamatosan és intenzíven szívták magukba az ismereteket, hiszen mind a négy fiú a budapesti legendás Képzőművészeti Gimnáziumba járt, s ott is érettségizett, vagyis már 14 évesen szinte elkötelezték magukat a képzőművész pálya mellett. Csak a kései gyermek Mária jutott el némi kerülővel – technikumon keresztül – a pályára, de végül ő is belsőépítész lett. S amit tapasztalhatunk: mindegyik második generációsban erős a képzőművészeti véna, s ez a körülmény ezen a ma itt nyíló kiállításon is szugesztíven érzékelhető, ugyanakkor a kiállítás igen összetett, sokrétű. Látnak festményeket (sokféle technikában!), látnak rajzokat (sokfélélt, autonóm és alkalmazott funkcióban, szintén sok technikában), látnak nyomtatásokat, fotókat (szintén alkalmazott és autonóm fotográfiákat is), valamint szobrokat, kispasztikákat, tervezőgrafikai műveket, kilépést az ötvösség, a textilművészet felé... S ami ezzel együtt feltűnő: egyedileg is minden családtagra és minden kiállítóra a sokoldalúság, a sokféleség jellemző, amit csak alátámaszt és még izgalmasabbá tesz, hogy fontosság válik akár film, a zene vagy az irodalom is...

Vagyis – mint ahogy az egész családra –, úgy az egész kiállításra is az a jellemző, hogy nincs semmi monotonía.

Az egész látvány-együttest áthatja a változatosság, a sokirányú érdeklődés szelleme. Hasonló „méretű” sokgenerációs családot – ebben a történelmi időszakban – keveset ismerünk. Talán a Breznay család és a Csepelen is ismert Székács család lehet hasonló, de azokban is talán nem érzékelhető ez a fajta szereteágazóság.

S most pár szót a kiállítókról:

Lelkes István (1908-2000) Budapesten született, s tán az univerzalitás tőle ered és terjed is tovább családjában. A Szőnyi Istvánnál, Glatz Oszkárnál és Réti Istvánnál, valamint jeles grafikus mestereknél eltöltött évek lehetővé tették, hogy a szakmailag kiválóan felkészített, művészi és tanári ambíciókat egyaránt ápoló fiatalember nagyívű pályát fusson be, aki ráadásul később zenei karvezetéssel is éppúgy foglalkozott, mint képzőművészeti körvezetéssel. Lelkes István pályáján meghatározó körülmény vallásossága és széles szakmai érdeklődése, s ezt ez a ma tőle bemutatott kis kollekció is bizonyítja. Templomi freskókat éppúgy készített, mint belső berendezéseket, kegytárgyakat. A mindezt bemutató fotókollekció ma is meggyőző igényességű. Ugyanakkor ekkori festészete alapműve a római iskola hatását is felmutató *Kőszegi táj tehennel* című kitűnő festménye, amely mellé társulnak remek akvarelljei és nagyon figyelemre méltó puha ceruzás vázlatai. A kiállítás legkorábbi műve is tőle származik, 1929-ben – főiskolásként készített – bravúros tollrajza. Egész életében tanított (habitusában izgalmasan keveredett a tudósi és művészi ambíció), s mindemellett olyan eszményeket képviselt, amelyek a kommunizmus éve alatt inkább ellenkezést, mint támogatást hoztak számára.

Felesége *Lelkes Dergács Mária* (1910-1991). A nyolcvanegy évet élt művész is otthonról hozta a művészet „ízét”, hiszen édesapja, s nagyapja is ötvös volt. Ő maga Réti István és Baranski E. László növendéke a Képzőművészeti Főiskolán. Férjével együtt 1934-ben fejezték be tanulmányaikat, s a családalapítást követően mindkettejüknél egész életükben fontos a tanítás iránti elkötelezettségük. Azonban nagyon figyelemre méltó, hogy a család folyamatos szaporodása mellett is Dergács Mária megmaradt festőművésznek is. Itt látható akvarelljei bizonyítják magas szintű felkészültségét a bukolikus csendéletektől a nagytávlatú tájképekig. Nagyméretű akvarelleket is készített, s itt is jó érzékelni, hogy fiatalkori és időskori munkái között is milyen értékhatár húz folyamatos minőségi munkája.

A szülők négy fia pályáivében egészen különleges, ahogy átvivelik a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumot. Az 1937-ben született István 1951 és 1955 között volt az iskola növendéke, még hozzá a képzőművész osztályban. Nagy hatással volt rá kitűnő tanára Basilides Sándor, aki pályaválasztását is befolyásolta. Jó osztályba járt, osztálytársa volt – mások mellett – Engel Tevan István, Jurida Károly, Mór Tamás, Stein Anna vagy Zsuráffy Mária. Öccse, az 1940-ben született László vette át a gimnáziumi stafétabotot, aki 1954 és 1958 között volt az iskola tanulója, ahol ötvösnek készült, s osztálytársa volt Kocsis Imre, Csíkszentmihályi Róbert, Kótai József vagy Lőrincz Győző. Lászlótól az 1942-ben született Péter vette át azt a bizonyos váltóbotot, aki 1956 és 1960 között volt díszítő festő szakos növendék, például Polgár Ildikó és Simon Imola osztálytársaként. Majd következett az 1943-ban született András, aki 1958 és 1962 között járt ugyanebbe az iskolába, természetesen képzőművészeti tagozatosként, mint Mayer Berta, Bodóczky István, Gábor István, Méhes László, Szok Iván, Mészáros Géza, Tölg-Molnár Zoltán és mások osztálytársa. Azt hiszem egyedülálló ív ennek a négy fiúgyermeknek a folyamatos jelenléte a Török Pál utcában 1951 és 1962 között (az első dátum az első fiú tanulmányainak kezdete, a második dátum a negyedik fiú tanulmányai befejezésének az éve...). Természetes, hogy a mind a négyen folytatták művészeti tanulmányaikat. A Képzőművészeti Főiskolán csak István, a másik három fiatalember pedig az Iparművészeti Főiskolán.

Ifj. Lelkes István személye abban is különleges, hogy (ilyen is kevés van!), ő is ugyanúgy Szőnyi Istvánnál kezdte tanulmányait, mint édesapja, s közben eltelt majd harminc év! István ezt követően Pap Gyula, Hincz Gyula, Pór Bertalan növendéke volt, 1961-ben fejezte be tanulmányait, hosszú évtizedek óta Hódmezővásárhelyen él és alkot. Rendkívül sokoldalú művész, aki egyfajta klasszikus festői felfogását a természet- és állatábrázolás intenzív képviselőjébe emelte át. Mindebből látunk a kiállításon egy jelentős válogatást. Mindemmellett Lelkes István sokoldalúsága megnyilvánul abban is, hogy jeles művészettörténeti oktató, előadó, aki éppúgy foglalkozik illusztrációval, mint fotografálással, s restaurálással éppúgy, mint például díszlettervezéssel és természetesen ír is. E kiállításon drámai hatású munkája, ahogy 1968-ban reagált a cseh bevonulásra, a kelet-európai szabadság küzdelmek elnyomására, s mindent ló-kompozícióban keresztül teszi, abban az évben, tehát 31 évesen, mintegy asszociálva Huszárík Zoltán *Elégia* című, a lovak elcsúszását bemutató remekművére. Elgondolkoztató, hogy e több, mint fél évszázadot átívelő művészi munkásság – önálló kiállítás keretében – még nem volt bemutatva a fővárosban...

A következő három Lelkes fivér között újabb összekötő kapocs, hogy mindhárman az Iparművészeti Főiskola hallgatói voltak, s ugyanúgy, mint a „kisképzőben”, itt is „kézenfogva”, olyannyira, hogy László és Péter egyszerre, 1967-ben diplomáztak, de míg László belsőépítészként Szrogh György, Jánossy György, Németh István, Vámosy Ferenc növendékként, addig Péter ipari formatervező szakon.

Lelkes László (1940) belsőépítész diplomával a zsebében – s miközben gyakorolta végzettség szerinti hivatását is – a legkiválóbb magyar fotóművészek közé verekedte be magát. E kiállításon utazási élményeiből készített sorozataiból villant fel egyet-egyét a néző számára, valamint különleges az a kompozíciója, amely Klösz György 1894-ben készített budapesti fotográfiájára mutat be parafrázist, melyeket László először 1973-ban, majd pedig 2013-ban készített. Így áll előttünk a város fejlődését, alakulását bemutató személyes képsorozat. De Lelkes László a magyar alkalmazott fotográfia kiemelkedő képviselője is, a műtárgyfotózástól, az enteriőrökig, esetében is egyfajta klasszikus felfogást képviselve.

Lelkes Péter (1942) is 1967-ben diplomázott, ipari formatervezőként tehát, a legendás szakalapító Dózsa Farkas András növendékeként.

Péter pályája talán a legegyszerűsebb ívű és a legkövetkezetesebb, ugyanis folyamatos designeri tevékenységével jutott egyre magasabbra.

Fotó: Tóth Beáta

A Lelkes művészcsalád kiállításának megnyitóján a Csepel Galériában

Lelkes A. Gergely (festőművész) Varga-Lelkes Annamária (alkalmazott grafikus) Lelkes Borbála (könyvtervező, képgrafikus) Lelkes Márk (szobrászművész) Lelkes István (festőművész) Lelkes László (fotóművész) Lelkes Péter (ipari formatervező) és Feledy Balázs művészettörténész, a kiállítás megnyitója

E kiállítás bemutatja, hogy a valamikor nagyhírű magyar híradástechnikai ipar mennyire fontosnak tekintette a design, a formatervezést, épp Péter munkássága által, aki mindig követte a kor, az adott high tech követelményeit. Gyakorlati munkásságában nagy szerepet kapott az ökonómia, az ergonómia, az igényes funkcionális formakultúra. Talán Péter lett területe „legközéletibb” személyisége, szakmaszervezői feladatokat is vállalva jutott egyre magasabbra, miközben jelesé vált publikációs tevékenysége, s egyetemi oktatói munkássága is. Pályafutása elismerésének tekinthetjük, hogy 2011-től a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

A sors szomorúsága, hogy a két fiatalabb Lelkes testvér már nincs közöttünk. Az 1943-ban született András 2009-ben hunyt el, a legfiatalabb Lelkes testvér, Mária pedig – mindenki Lelkes Marija –, aki 1948-ban született 2011-ben hagyott itt minket.

Lelkes András is tehát az Iparművészeti Főiskolán szerzett diplomát, mégpedig textil-szakon, ahol Eigel István, Gerzson Pál voltak alakrajz tanárai, s Szilvitzy Margit volt szaktanára. Pályája festőként bontakozott ki, fontossá vált életében a Balaton-felvidék, természetábrázoló művésszé vált, valamint pályája meghatározó részévé vált egyházművészeti munkássága. Itt látható képein is a szuggesztív természetábrázoló művész áll előttünk, aki erőteljes atmoszféra teremtésére volt képes.

S látjuk munkáit, terveit a másik, fiatalon elhunyt Lelkes gyermek, a 63 évesen közülünk eltávozott *Lelkes Mária* (1948-2011), aki középiskolába már nem a Képzőművészeti Gimnáziumba járt, hanem az Ybl Miklós Építőipari Technikumban érettségizett, s innen folytatta szakmai útját az Iparművészeti Főiskolára, ahol belsőépítész diplomát szerzett.

A külső és belső környezet formálása, alakítása egyaránt foglalkoztatta. Belsőépítészként is aktív volt, de tervezett emlékműveket, parkokat. Mindebből látunk e kiállításon egy jól tömörített esszenciát. Igen rokonszenves, aktív, eleven, vitalitással telt személyiségével kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy élete utolsó szakaszában folyamatosan tervezte és rendezte férje, König Róbert grafikusművész kiállításait, aki a Képzőművészeti Egyetem tanára is volt, s aki – szintén nagy fájdalomkra – Mária után évekkel szintén elhunyt. Mindkettejük jelentős életműve gondozást igényel.

S ez a kiállítás azért is különleges, mert van és igen sok tehetséggel teli a harmadik, sőt a negyedik generáció!

Lelkes Péter fia *Lelkes Márk* (1972) immár a kortárs magyar szobrászat jeles értékteremtő alkotójának számít. Farkas Ádám növendékeként szerzett diplomát a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, s itt látható munkáin is érzékelhető tág szellemi horizontja, historikum iránti érdeklődése, a különböző szobrászi alapanyagok szeretete (azok megmunkálásának bravúrösszessége), stílusának eredetisége. Márk szakmai szerepe pedig immár erős közösségi kisugárzású is, hiszen a zalaszentgróti művésztelep szervezése másfél évtizede szinte életműve szeresze.

Lelkes András fia *Lelkes A. Gergely* (1971) festőművész, aki viszont a Képzőművészeti Főiskola festő szakán Molnár Sándor növendékeként végzett 1998-ban. Sajátos tojástemperolaj technikával dolgozva expresszív erejű, dinamikus festészet az övé, amelyet joggal nevezhetünk – a kiállításon látottak alapján is – földközelinek, de messze nem földhöz ragadnak! Festőtechnikáját szuggesztíven kezelve különleges – nevezem így – matéria-festészet az övé.

Kiállítóink *Varga-Lelkes Annamária* (1969), aki Lelkes Péter leányaként szívta magába a Lelkes családban oly ismerős és természetes alkotóművészet levegőjét és lett kiadványtervező grafikus, alkalmazott grafikus.

ELŐSZÓ FÖLDEÁK KÖZSÉG TÖRTÉNETÉHEZ

„Az ember a szíve mélyén örökké odavaló, ahol született.”

(Tamási Áron)

Mindennel foglalkozik, ami a nyomdával, nyomdai termékkel kapcsolatos, s kiállítási kollekcója is bizonyítja, hogy ez a széles spektrum milyen értékeket teremt a könyv, a plakát, a szórólap, a folyóirat területén. Ízlését elmélyült betűkultúra, tipográfiai szemlélet jellemzi, amely tehát az egyszerű információt is vizuális igényességgel állítja elénk.

Végül, de abszolút nem utolsósorban jelen van tehát e kiállításon a negyedik generáció *Lelkes Borbála* (1994) személyében, aki Lelkes Péter unokájaként, s Varga-Lelkes Annamária leányaként készül a pályára, de mint bemutatott munkái bizonyítják, a „készülés” fázisánál már előbbre is tart. Ő is a Képzőművészeti Gimnázium (immár hosszú ideje Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola) növendéke volt, ráadásul könyvszakon, így eddigi ambícióit igényes rajzkultúra, sokszorosított nyomatok, sőt akvarellek, diófpap rajzok jelzik.

Amelyet tehát előljáróban már jeleztem: feltűnő, hogy a Lelkes művészcsalád minden tagja főhivatású művész-létén, praxisán túl valami mással is foglalkozik. Vannak közöttük pályamódosítók, de vannak olyanok, akik módszeresebben haladnak pályájukon. Mindenesetre jellemzően aktív, extrovertált személyiségük többségüket kiemeli a műterembe zárkózó művész habitusából. E szempontok között kiemelten kell megemlítenünk a tanítást, a pedagógia iránti elkötelezettségüket. S ha mindezeket a körülményeket számba vesszük, akkor érzékeljük, hogy a dinasztia-alapító Lelkes István – Dergács Mária házaspár személyisége mennyire generációkon is áthatoló.

S még az is megkockáztatható, hogy művészetképükben is sok a közös vonás. Természetesen nem stílusban, hanem abban, hogy a művészet valamiféle olyan tárgyalótevékenység, amely a világ teljességét próbálja befoglalni műveibe. A látvány, a realitás, a történelem, a természet, a szellem avagy a spiritualitás, amely elvezet/het/ a szakralitáshoz. Az örökítés tehát sikeres lett. S bebizonyosodott, hogy az újabb generációk nem csak a családi minta által lettek művészek, hanem szuverén módon jelentkező tehetségük által. Mindannyian művészek, magasan kvalifikált, teljesítményt felmutató értelmiségiek, értékteremtőek.

Miközben szeretettel emlékezünk az alapítókra, Mária nénire, Pista bácsira, s emlékezünk Máriára – inkább Marira –, Andrásra, az egész család, mindannyiuk számára oly fontos cseplőségükre, s miközben várjuk a folytatást (újabb Lelkes családtagok jelentkezését, mert úgy hírlik, hogy még ez is várható...), nagy és régi szeretettel nyitom meg a kiállítást.

Elhangzott Budapesten, a Csepel Galériában 2015. október 2-án.

Feledy Balázs

Makótól 12 km-re, Hódmezővásárhelytől 18 km-re található a Csongrád megyében Földeák település, amelynek lakossága 3199 fő 3637 km² területen.¹

Történeti előzményként szereplő Óföldeák (Ófalu) története nem választható el a későbbi 1845-ös Tisza és Maros folyók áradása utáni újratelepítéstől. Földeák nevének az első előfordulása 1332-re tehető, amikor Pais Dezső XX. századi nyelvész szerint² összetett szó formájában utalt Jakobus de Fyldyak írástudó nemesi ember személyére, aki Fil (Talán Fülöp?) néven lett a település névadója már a XII. században.

A török hódoltság idején lelassult a település fejlődése. Az újranépesedés, újratelepítés csak a 15 éves háború után, XVII. század közepétől következik el, főleg 1723-tól folyamatos.

1729-ben a királyi kamarától Návay János (korábbi szegedi plébános) testvérei és azoknak a gyermekei kapták meg a település birtoklására vonatkozó jogokat.

1809-től egy új település kezdett kialakulni, amely szintén a Földeák nevet viseli, a történelmi Földeák neve pedig Óföldeák lett.

Az 1845-ös Tisza-Maros áradás pusztító hatásai után, a lakosság nagy része az új településre, Földeákra költözött át. Ezután jelentős fejlődés következett be.

1854-1871 között a Földeák híres embeerei között számom tartott Oltványi Pál plébános nevéhez fűződik a Szent László téri római katolikus templom felépítése 1857-ben³.

Országos és regionális jelentősége volt az 1903-tól működő Hódmezővásárhely-Makó

(Újváros)-Apátfalva-Nagyszentmiklós vasúti közlekedésnek (amelyet trianoni békeszerződés és a 2009-es közlekedési „átszervezések” forgalmon kívül helyeztek).

A két világháború között katolikus ifjúsági és gazdasági egyesületek, szervezetek működtek. A fejlődés 1945 után is folytatódott.

A rendszerváltozás, 1990 után nem alakította át jelentősen a falu gazdasági arculatát, továbbra is a mezőgazdaság a meghatározó és néhány kisebb vállalkozás működik.

Jelenleg is különálló önkormányzati egységként működik Földeák és a történelmi előzménye, Óföldeák, önálló polgármesteri hivatallal.

A helytörténeti mű megírásában külön köszönettel tartozom:

szüleimnek, akik már nincsenek velünk és a Földeái Községi Könyvtár dolgozóinak mindenben segítőkész munkájukért!

Pintérné dr. Kurunczi Magdolna

Jegyzetek

1 <http://www.ksh.hu>

2 Pais Dezső: A lat. Philippus magyar származékai. Magyar Nyelv. 20. évf., 5-6. sz. (1925. máj-jún.), pp.109-114

3 www.foldeak.hu

Bibliográfia (az Előszóhoz)

Ádok István: Óföldeák és Földeák történelme. 1996

Pais Dezső: A lat. Philippus származékai. Magyar Nyelv. 20. évf., 5-6. sz. (1925. máj-jún.)

<http://www.ksh.hu>

<http://www.foldeak.hu>

FÖLDEÁK KÖZSÉG LÁTKÉPE

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ÉLETRAJZI KALAUZ

Nagy érdeklődés övezte a Kovács István középiskolai tanár kutatása alapján megjelent *Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz* című könyvet, melyet prof. em. Dr. Blazovich László nyugalmazott megyei levéltárigazgató mutatót be a közgazdasági szakközépiskola könyvtárában.

Múltjának őrzésében Hódmezővásárhely szerencsés város, mert a törökök után mindig kerültek olyan iránta elkötelezett kutatók, akik történetével foglalkoztak. Szeremlei Sámuelről és Fejérváry Józseftől Kőszegfalvi Ferencig, Imolya Imréig (ifj.) és Francisztiné Molnár Erzsébetig terjed a sor, akik a városban élt ismert személyeket, családokat számba véve köteteket készítettek. Ám nem feledkezhetünk meg Katona Lajosról, Borus Gáborról és másokról sem. A címben szereplő kötetével e sorba írta be nevét Kovács István.

Kovács István a város fia, egyetemi éveinek kivételével egész eddigi életét szülőhelyén töltötte. Nem kívánczolt el innen soha. Az egyetemi kollégiumi beszélgetések alkalmával fő témája lokálpatrióta pártosszal előadva Vásárhely volt, az ottani egykori és kortárs lakosokról szólt. A gimnázium korábbi és későbbi tanárait, gazdákat, iparosokat, az Égető Eszter egy-egy szereplőjének még jórészt élő mintáit ismerhettem meg tőle, és már akkor rájöttem, Pista mindent tud Vásárhelyről, amit pedig nem, azt nem is érdemes tudni. Mégsem maradt csomorkányi alkat, nem merült el a Németh László-i „langyos iszapban”, nem maradt lexikon fejű, attól megmentette szorgalma. Számos tanulmányt, gyűjteményes munkát jelentetett meg, köteteket szerkesztett, és hosszú éveken át dolgozott jelen művén. Nem idegen tőle a felfedező hajlam, azonban elsősorban mégis összegző, rendszerező elme, amint jelen kötete bizonyítja.

A 2700 címet, azaz személyt tartalmazó mű számbavétele azoknak, akik az eltelt 500 év alatt valamilyen módon Vásárhelyhez kötődtek, illetőleg köthetők és valami (élethelyzet, teljesítmény, stb.) miatt kiemelkedtek, említésre méltóak lettek. Hogy miért éppen őket emelte be kötetébe a szerző, arról szól a bevezetőben, és nem zárja ki a kiegészítést és javítást. A nehezen körülhatárolható témán Habermann Gusztáv, a jeles ügyvéd, jogászos módon úgy segített, hogy a szegedi polgárcsaládokról írva csak azokat a neveket vette be, akik Czimer Károlynak a Belvárosi Kaszinóról írott munkájában szerepelnek. Igaz, így Mária Terézia is bekerült, ám a szerzőt nem érthette vád számos személyiség kimaradása miatt.

A kalauz, olyan alkotás, amely — mint Kovács István az előszóban írja — eligazítást, tájékoztatást ad azokról az ismert vagy teljesen elfelejtett személyekről, akik hatással voltak a mindenkorai Vásárhelyre.

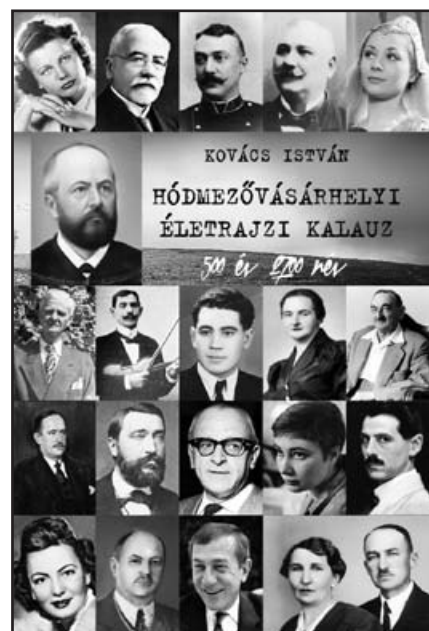
Tehát nem lexikont készített, hanem rövidített formában, a lényegét kiemelve mu-

ta be egy-egy személyt, aki hatott Vásárhely szellemi és anyagi kultúrájára, hozzájárult a város karakterének kialakításához, órá pedig visszahatót a sajátosan és egyedi magyar vásárhelyi világ, amely annyi művészt megfogott földhöz közelségével és emelkedettségével. Aki viszont nem elégedik meg a szövegtestekben álló adatokkal, az utánuk feltüntetett irodalomjegyzék alapján tovább tájékozódhat.

A kötet összeállításához óriási anyaggyűjtésre, szakirodalmi tájékozottságra volt szükség, aminek megállapítása közhely. Enélkül nincs efféle mű. Ami ezen kívül különleges, és a szerző városa iránti elkötelezettségét és szeretetét, a témájához kapcsoló érzelmi szálakat mutatja: rajta tartja kezét a városi élet ütőerén. Az egykori egyetemi hallgató ismerte idősebb kortársait, és ez jellemzi az idősebb tanár-könyvtárost a maiakra nézve is. Nem lexikonokból vette például a 2014-ben távozott Faragó István kosárlabdázó és sportvezető barátom szócikkét, és a kötet lezárása után került be Prof. Krékit József a szerző tisztelt és szeretett orosz tanára, az MTA doktora. Kovács István a hely szülötteként biztos kézzel és érzékkel kezelte anyagát, és ettől ízig-vegyig vásárhelyi a kötet, amelyet a város magáénak érez, amit látni és észlelni lehetett a könyvbemutatón, ahol ritkaságszámba menően majd száz kötet elfogyott a nagy számú résztvevő vásárlásai nyomán.

A szerző érdeme a politikai jellegű szelekció elmaradása. Hozzávetőlegesen azonos terjedelmű jól áttekinthető szócikkei közül csak az igazán kiemelkedő, országos hírű egyéniségeknek szentel több betűhelyet. Az egyes szócikkekből számos felmenő és lemenő, valamint az oldalági rokonság említésével egész családok és nemzetiségek bokrai bontakoznak ki, amellyel ösztönzést ad az arra fogékonyaknak családtörténeti kutatásokra. A történeti, helytörténeti írásokban, tanulmányokban és feldolgozásokban az új tárgyiaság jegyében az előke-rülő nevek mellett a születési és halálozási időpontokat előszeretettel feltüntetik. A kötet ezen adataival sokat segít a kutatóknak.

A már régebbi demográfiai megfigyelés szerint egy-egy település népessége főképp a mezőgazdasághoz kötődő életforma miatt azonos családokból állva — ha csak nem jött valami váratlan katasztrófa —, nagy állandóságot mutatott. A házasságokat is helybéliekkel, illetőleg szomszédos településekről származottal kötötték. A változás gazdasági és társadalmi okok miatt a 20. század második felétől következett be.

KOVÁCS ISTVÁN
Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz (500 év 2700 név). Hódmezővásárhely, 2015.

Ezután indult meg az elköltözés és a lakosságcsere. Ám Vásárhelyen kis mértékben. Ugyanakkor az értelmiség mobilitása a munkavállalási helyzet miatt a kötet által felöltet időben más településekéhez hasonlóan mindig lendületesen alakult, ami, ha odafigyelünk, könnyen kiolvasható a kalauzából.

Miért szeretem a *Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz*-t? Mindenekelőtt azért, mert globalizálódó világunkban a helyi személyekhez kötődő értékeket mutatja fel, és ezzel növeli a helyi azonosságtudatot. Tablót ad a kiemelkedő régiekről, megismerjük belőle, „hogyan merre mentek és kik mentek az úton”. Továbbá kedves olvasmány. Előjönnek belőle a kutatásaim és a baráti beszélgetések során előbukkant és megismert személyek, továbbá számos ismerős és barát, akik már nincsenek közöttünk. Emlékeinkben, az olvasókéban egy időre megelevenednek a holtak, ahogy Radnóti írja: „beleiszna poharunkba”.

A kötet kalauz, tehát nem kívánhatjuk tőle a lexikonszerű teljességet. Tiszteletre méltó teljesítménye a szerzőnek. Kiegészítéseket, javításokat jó szándékkal sokan tehetnek hozzá. Annyit azonban megjegyzünk, hogy gépelési és egyéb hibák a művet nem díszítik. Emelik viszont használhatóságának értékét a mutatók, amelyek segítik az évfordulós ünnepeket.

A Kalauz magánkiadás, családi és baráti (Prof. em. dr. Kovács László, dr. Kruzslicz István Gábor és dr. Domokos Tamás) összefogása révén jelent meg. Bízást mondhatjuk, hogy sokat gazdagodott vele Hódmezővásárhely helytörténetírása.

Hódmezővásárhely, 2015. október 12.

Blazovich László

NAGY SÁNDOR KUBIKOS

Jómagam is halász-kubikos családból származom. Édősapám, nagyapám, sőt még a dédapám is halász volt. Egy-egy családból, ha több férfi volt, akkor ketten vagy hárman is halászok lettek. Őseim halászmestorok. Voltak, akik nagyhálóval halásztak, még télen is, amikor jég borította a Tiszát. Nehezebb körülmények között, de meg tudták oldani az akkori jég alatt a nagyháló használatát...

A szájhagyomány szerint 1241-ig, a tájárjárásig vissza tudják vezetni az egykori települést. E település is a honfoglalás alapján Ond vezér népét illette. 1647-ben az utolsó mögrázkódtatáson esett keresztül Mindszent. Ekkor mértek döntő csapást a törökökre a császári seregek környékükön. E vérzivataros időben a lakosság részben elmenekült, részben elpusztult. A hadjárat után a nádasok védelmét élvező lakosság közül hét halászcsalád telepődött mög a Tisza — Kurca — Bográcsos és a Horgolat övezte térség magaslatán. E hét halászcsalád vetette mög az alapját az új községnek.

Az 1702. évben Hodosy Imre tábori lelkész egy kis csapata ide vetődött Erdélyből és a kis lélekszámú lakosság szívélyessége fogadja, marasztalja, maradjanak köztük. Hodosy is letelepszik — ő lett Mincsent új-ralapítója.

E település az ő-ző népnyelvet használja. Nem állítjuk azt, hogy a letelepődött hét halászcsalád mindegyike Szögedről származik, de az 1722-es és 1745-ös lakó- és adójegyzékeket a szögedivel összehasonlítva sok azonos családnév szerepel mindkét jegyzéken.

Mivel a Tisza se tudott mindönkét eltartani és egyre kevesebbet hozott a konyhára, más elfoglaltságot kellett keresni az emböröknek.

FALUALAPÍTÓ HALÁSZOK, HÍRÖS KUBIKOSOK

Földje nem vót mindönkinek, így vagy a túlatiszai Pallavicini őgróf birtokára möntek summásnak, hónaposnak vagy kubikos munkára kényszerültek, vállalva a kubikos sors mindön keserűségét.

Volt olyan időszak is, amikor négyszáz is útrakeltek talicskával, teljes fölszereléssel, hogy munkához jussanak, családjuk megélhetését biztosítsák.

Ezt az embörnyűvő kubikos munkát mindig becsülettel és kiválóan végezték és ezáltal híressé váltak kubikosként. Munkájuk során eljutottak külföldi országokba is. Vasút- csatorna- útépités, a Tisza szabályozása és minden ilyen jellegű munkát elvállaltak. Később, ha másnak nem is, de nekik mindig jutott munka, hiszen a mindszeinti kubikos fogalom volt. Egy anekdota is fönnmaradt róluk. "Amikor Kolumbusz Amerika földjére lépett, a parton mindszeinti kubikosokkal találkozott, akik már végeztek is a munkával és hajóra vártak, hogy hazajohessenek."

Egykor a házakat földből építették. Volt paticsfal, vertfal, vályogfal és csömpölyegfal. A tető zsupp vagy nád volt, később pala vagy cserép. Ilyen épületekben laktak. Ha véletlenül tűz ütött ki valahol, nagyon sok ház leégett, hiszen a kerítésök is nádból voltak és egyéb gyúlékony anyagok is voltak a ház portáján.

A ház szoba — konyha — kamrából állt. A halászházakban nem volt válaszfal: egyik oldalon a halászszerszámok, hálók, a másik oldalon az ágyak, szekrényök, a családi otthon bútorai helyezkedtek el. A háznál annyi mögkülönböztetés volt, hogy ahol fiatal, eladó lányok- vagy fiatalasszonyok voltak, a fal alját az utcán 60-70 cm magasan égszínkékre meszelték, ahol pedig idősek voltak, ott téglavörös vagy fekete színnel.

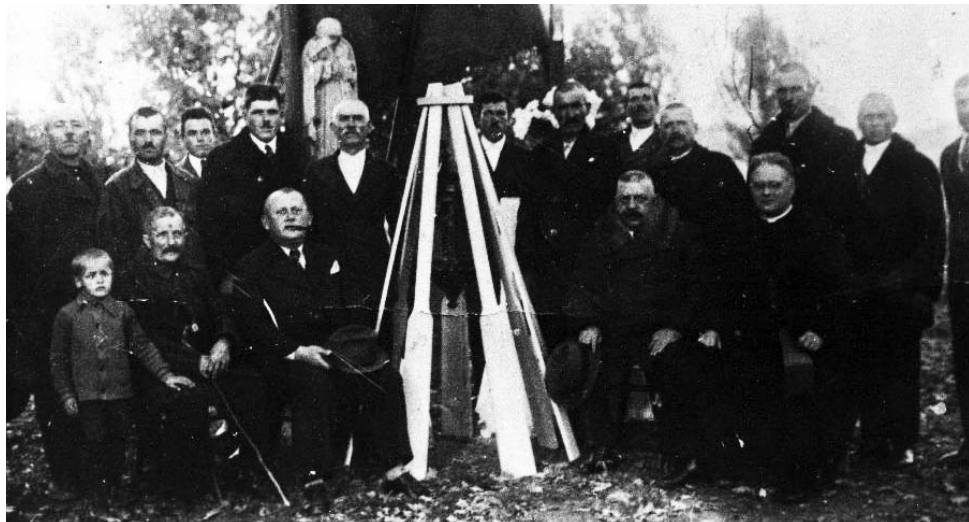
A téli erdővágások után, a tavasz közeledtével az embörök már nyugtalankodtak, ugyan beindulnak-e a munkák. Az embörpiacon nagyon sokan várták a munkát.

A régi községháza környékin és a takarékl előtt voltak az embörök és várták, hogy a bandagazdák megkapják az üzenetet, hogy beindulnak a munkák.

A bandagazda előbb a saját emböreit válogatta ki, akik már dolgoztak vele, és ismerték a munkához való viszonyát.

Ha még volt hely, a többiek is komendálhatták ismerőseiket a bandába, brigádba. Ha voltak olyanok, akit akkor nem választottak ki, nehezebben tudott elhelyőzködni. Budapestön a Teleki téren volt, ahol a munkát keresők a piaci bódék tövébe éjjel is ott tanyáztak várva a munkaalkalomra, hát ha valami munka sikerülne. Vásárhelyön a Kossuth téren volt embörpiac.

1947 tavaszán táviratot kaptam korábbi munkahelyemről, hogy menjek föl dolgozni. Föl is möntem. Az élelmézést még mindig nehéz volt megoldani. Főleg a kenyérkérdést. Írtam haza édősanyámnak, hogy milyen nehéz beszerezni a könyeret. Mivel beteg volt (le volt a bal oldala bénulva), valakivel megsüttette a könyeret (ha otthon voltam, én sütöttem), egy zsákba rakták, aztán postára vitette és föladatta számomra. Hogy örültem, amikor megkaptam! Most jó hazai könyeret öhetök. Amikor fölvágtam, majdnem sírva fakadtam. a könyér be volt gyulladva és nyúlt. Valószínű, hogy még ki sem hült rőndösen és már akkor föladták, hogy minél előbb öhessek belőle, vagy az akkori nehéz postai szállítások valamint a nagy nyári meleg okozhatta a könyér begyulladását. Öhettem továbbra is a pattogatott kukoricát, mind addig. Nem sokáig köllött önnöm, ugyanis talákoztam N. Jancsival, aki értesítést kapott egy rokonától, hogy Dorogon mögindul egy jó munka. Igaz, nem szakmabeli, de nem baj, hiszen köll a pénz nagyon. Egy bánya-föltárás indul és utána hozzá kell építeni egy bányaavasutat is. Amikor elmöntünk a fölvételre, az orvosi vizsgálaton kérdözte az orvos: — mi a foglalkozása? — kubikos — mondtam.

HALÁSZOK ÜNNEPSÉGE — A MINDSZENTET ALAPÍTÓ HÉT HALÁSZCSALÁD EMLÉKÉRE

— Hát fiam, téged inkább egy pincérnek képzelnék el. A Jancsi erős testalkata után úgy is tűnt, hiszen alig hatvan kilós voltam. A fizetésünk elég jó volt, hiszen havonta még szénjárandóságot is kaptunk és élelmeszer vételezést is.

A legénylakáson laktunk. A munkabájarás hat és fél kilométer úton történt, a högy alatt a népessel. Ezzel szállították a bányászokat is. Jancsival egy bográcsban főztünk és havonta egyszer utaztunk haza. Nagyon jó szén volt ott. Kéthavonta küldtük haza a szénjárandóságot. Voltak, akik el is adták. Cs. Jani bácsi brigádjával el is készültünk határidőre. Karácsonyra már kész is löttünk a munkával. az ünnepeket már otthon töltöttük családi körben. Mivel a következő évben nem montem föl Pestre dolgozni, itthon próbáltam elfogadható keresethez jutni. Segítöttem édosapámnak a halászatban, de ha volt szakmai területön valami munka, azt csináltam. Ha édosapámmal voltam, kora röggel kiszödtük a varsákat száradni, ha volt benne hal, kiürítöttük és a napon szárították estig, akkor raktuk vissza. Ha legyengültek a varsák, első és második alkalommal kékküvel vízbe köllött áztatni, ha pedig már újabb gyengülés volt látható, akkor már kátrányozni köllött. Ilyenkor volt időnk, hogy nyáron süssük a halat, vagy kis bográcsban halpaprikást főzzünk. Amikor mögfött, jóízűen mögöttük és utána a szapollyal a Tisza vizéből merítve nagyokat ittunk a halpaprikásra. De jó is volt! Most nem mernék belőle inni.

Úszni nem tudtam — egyszer majdnem belefúlladtam a Tiszába —, inkább eveztem, ha fölborulnánk, egy evező már mög tudja menteni az embör életét. Mivel a folyó mindkét oldalán voltak varsák, így át köllött evezni a csónakkal a másik oldalra is. Ekkor jött egy nagy szél déli iránybul, mely úgy fölkorbácsolta a vizet, hogy azt hittem, rögtön fölborulunk. Édosapám adta az utasításokat, nehogy oldalrul kapjuk a hullámot. Úgy evezek, hogy szömbbe lögyek mindig a hullámmal, mert másképp fölborulunk. Az a bizonyos kilenc kovács sem tudta volna a zabszömet arra a helyre beverni, ahová szoktuk mondani, annyira féltem. Jelzöm, édosapámnál is volt evező, de ő nem használta. Nagy nehezen átértünk a túlpartra. Ekkor estem át a vízköröszttségön. Édosapám utána azt mondta: azért nem segítöttem, hogy tanuld mög, hogy ilyen vészhelyzetben mi a tönnivaló. Ez jó lecke volt, hiszen nemcsak a szép oldalát láttam és éltem át a halászatnak.

Édosapám egyszer egy nagyobb méretű süllöt is fogott. Amikor a kikötöbe ért (a rév és a hajóállomás között volt), egy parton lévő embör, aki a csárdából jött oda, mögkérdozte: — Bátyám uram! Milyen volt a mai fogás? — Elég jónak mondható, ugyanis egy szép példányt is sikerült fognom. — Mekkora lehet az a hal? — Löhet az tán hat kilós is. — Mutassa csak meg, hadd lássam én is. Ekkorát még úgysem láttam.

Fotó: Gaál Györgyi

BÁN LÁSZLÓ: A VÁSÁRHELYI EMBÖRPIAC

Igaz, már bevásároltam a csárdában a Feri bácsitól, de ezt még mögvönném, ha eladná bátyám Uram! — Eladó ez kéröm, mi ebből élünk. Megmérték, és a hal súlya nyolc kilót mutatott. Volt is nagy öröm mind a két részről.

Nyugdíjasként volt harcsából is egy jó fogása. Varsával fogta. A gátakig volt a Tisza akkor. Egy nagyméretű hátizsákba töttem bele fejestül, a farka a levegőben lögött. Vonaton vittük be Vásárhelyre, a Halász Szövetkezetbe. Éppen szállítás volt. 26 kilót nyomott, amikor mögmérték. Az igazi nagy fogás a harmincas évek elején volt. Ezt a testvérével, csapóval fogták. Én 5-6 éves lehettem. A nagy harcsa a leméréskor 75 kilót mutatott, így pár halász segítségit is igénybe vötték.

A negyvenes években olyan nagy volt a talajvíz, hogy a Horgolatot nagy víz borította évekig. Elekes Jóska bácsi ezt kihasználta és hallal telepítette be, majd a horgászoknak kiadta. Télön mög a korcsolyázók bizonyos összegért korcsolyázhattak rajta. Volt nagy forgalom, a fiatalok télön is sokan jöttek.

Jó pár évig volt így. nyáron ő is halászott a Horgolatban, meg a Tiszán is, télön mög szödté a pénzt a korcsolyázóktól. Amikor a víz lémönt, sok hal elpusztult. Jóska bácsi nyugdíjas korában a halászszerzők kicsinyített mását is elkészítette. Ezek a helyi múzeumban is megtekinthetők.

Az édosapám által használt egykori halászszerzőket én is a helyi múzeumnak ajándékoztam. Ilyenek: kérészszerző, jégpatkó, jégvágó balta, fenekes 40 horoggal, régi horgok, hálókötöttük, halászigazolványok... Azóta több kiállításon is bemutatták őket, még Németországban is.

Egykori halászok, akikre még emlékszem: Ágoston és fia: Mihály, a két Bereczki: Pista és Feri, a két Gyovai: Ferenc és Jani, az öreg Róth és veje Ádám. az öreg Apró (Nagymári) Ócsai Misa bácsi, Elekes Jóska bácsi. A Danicska család: Lajos, István és Sándor.

Öseim: Nagy Mihály halászmestör és két fia: Mihály a cimbalmos és Sándor, az édosapám.

Nagy Mihály

DIÓSZEGI SZABÓ PÁL

MÉG SZEMEDDEL IS...

Még szemeddel is
csókol a szád,
fülemben mindig,
ne mondanád:
jó éjszakát,
jó éjszakát!

Kezed szorít s hogy
szeret: hibád,
máshová szólít
hű nyoszolyád
s jó éjszakád,
jó éjszakád...

Madonna-arcod
szívembe lát,
látja fájdalmam
bús Krisztusát:
jó éjszakát,
jó éjszakát!

Megnézem újra
kincsem nyomát,
lábadat, lépted
nyomvonalát:
jó éjszakát,
jó éjszakát...

Távozván attól,
ki téged imád,
mormolhat lelkem
érted imát
s jó éjszakát,
jó éjszakát...

...Téged szeretlek,
nemcsak a szád;
nem zörgetem már
más ablakát:
jó éjszakát,
jó éjszakát!

VARGA ANDRÁS: TÉL A TISZÁN II.

FÉNYESI TÓTH JÁNOS

KÉTEZER-TIZENÖT ÉVRE RÁ

Vöröslő kéken lép
Isten színe elé, s míg palástja
szélét lebbenti felé az Élet fája,
remegve ugyan, de hiszi, s oltár
nélküli halandóként botladozva,
midőn József, ki tisztelte a törvényt,
most ő is úton áldja a napot, s idézi
a Könyvet: „Mily számtalanok a te
műveid, Uram! Mindazokat bölcsen
alkottad meg, és betelt a föld a te
gazdagságoddal.” Közben tenyere
támaszt keresve babrál, mert nem
dicsérni, csupán áldást kérni jött ő,
késői negyedik királyként.

VARGA ANDRÁS: TÉL A TISZÁN I.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

PORÖRDÖGGEL HAZA

Merített szavak, van bennük
Gyötrelem, kivirít a kín.
Alacsony köd kúszik tova,
Felhőn áttör, pirít a hold.

„Elevenszén, szigorú szél” –
Sms-sel kántálok feléd.
A lebukó nap piros gömb,
Lélek-árnyék, köd a földön.

Távoli játék az égen,
Hol felhő szakad, maga az
Otthon elmaszatolt égalj.
Porördöggel megyek haza.

ÖREG GYERMEK

Bennem akartál jobb lenni,
Jobbá válni, de mázsányi
A szív búja, a gond szava
Süketekkel kvaterkázik.

Messze, idegen csillagról
Marsapám int és dalol,
Felette üres ég zeng,
Füstként múlik, hiány dobol.

A nyár örül az esőnek,
Felkelt anyám, reggeli Hold.
Örök, öreg gyermek vagyok,
Kenyérkéregető magzat.

ÁTJÁTSZIK A SÖTÉT

Vadlibák ködfoltos égen
Át el, tovatűnik a lét.
Csak rikácsolásuk hallik
Az éjben, jajveszékelés

Túlvilági úton innen.
Ahogy átjátszik a sötét,
Az üres nincsen lesz az úr,
És „felszállnak a kék lepkék”.

Isten fia bújkáló árny,
Csontig szégyenül a világ.
Fent a holdezüst hidegül,
Lent átokverte föld feketéll.

VARGA ANDRÁS: MÁRTÉLYI TÉL

TÓTHÁRPÁD FERENC

ÉGI CSIKÓS

Égi csikón léptet a nyár,¹
sarkantyúján peng a sugár.

Égi csikós ostora szól,
csattint egyet felleg alól.

Langyos esőt szomjaz a zöld,
dörren az ég, s fürdik a föld.

Nyári eső, őszi eső,
jégcsap csúcsán áttelelő.

Léptet a nyár, s majd valahol
égi mezőn ellovagol.

RIANÁS

Nádereszen
jégcsapok állnak tótágast.

Enged a fagy,
cseppjei százfele kószálnak.

Tél dala peng,
szél viszi, nyargal a hó,

jég-zene kél...
elpihen, alszik a tó.

MINT HÁROMKIRÁLYOK

Csend volt a szobában,
csend és nagyon sötét.
Mint három jó testvér,
fogtuk egymás kezét.

Csoda történt aznap,
ahogy ott feküdtünk.
Tudtuk – félálunkban –
angyal száll felettünk.

Angyal szállt felettünk,
angyali ének szólt,
álmodtunk, és mégis
az egész igaz volt.

Csak egy csillag látszott
szent karácsonyéjjel.
Fényes aranyszállal
szórta fényét széjjel!

1. Weöres Sándor: *Égi csikón léptet a nyár* c. versének első sora.

A MEGBÍZHATÓ ÉS SZERETHETŐ MÉDIUM

A Vásárhelyi Látóhatár 2011/2. számában a helyi televíziózás történetébe, az analóg műsorszórásba nyerhettünk bepillantást.

Most a Vásárhelyi Televízió vezetőjével, Rókus Ákos ügyvezető igazgatóval a helyi televíziózás új korszakáról, a digitális műsorszórásban rejlő lehetőségekről beszélgetünk.

● Mikor és milyen körülmények között került a *Vásárhelyi Televízió* élére?

Tanulmányaim alatt már belekóstolhattam a helyi televíziózás világába, a *Pécs TV*-nél és a szintén mecsekalkjai *Universitas Televízió*nál is megtapasztalhattam a média világát. Vásárhelyiként fontosnak tartottam szülővárosom történetével is foglalkozni, így a Televíziós-műsorgyártó szakon a *Vásárhelyi Televízióról*, míg a PTE Bölcsészettudományi karának irodalom szakán a város díszpolgára, Bibó Lajos prózapoeitikájáról írtam a szakdolgozatomat.

Amikor a közgyűlés pályázatot írt ki a televízió ügyvezetői feladataira, úgy gondoltam, hogy ez egy jó lehetőség számomra, hogy a tanulmányaimat kamatoztatva a munkámmal segítsem a VTV fejlődését. A képviselő-testület döntésének jóvoltából pedig 2013. szeptember 16-ától irányítom a Vásárhelyi Televíziót üzemeltető Szerdahelyi József Nonprofit Kft-t.

● Milyen tervei voltak, s hogyan sikerült megvalósítani?

Rövid távon a legsürgetőbb feladat az volt, hogy a *Vásárhelyi Televízió* új stúdióhelységbe költözzön, illetve az új helyszínen megújult eszköztárral láthasson munkához. Az évekkel ezelőtti sajnálatos tüzeset méltatlan körülmények közé sodorta a *Vásárhelyi Televíziót*. De minden rosszban van valami jó. Lehetővé vált, hogy új korszak nyíljon a stúdió életében. Komoly, több hónapos tervezőmunka vette kezdetét, mire a kollégákkal közösen sikeresen felvázoltuk egy új, minden technikai igénynek megfelelő stúdió alapjait.

A VÁSÁRHELYI TELEVÍZIÓ STÚDIÓJA — 2015.

Ugyanakkor célként fogalmaztam meg magamnak azt is, hogy a TV életében egyaránt tartalmi és képi megújulás vegye kezdetét. A nézők is észrevehették, hogy 2014 márciusa óta új szignálok, arculati elemek és díszletek növelik a televízió szakmai színvonalát.

Az internet elterjedése új lehetőségeket jelent. Mi is nyitottunk az új médiumok felé, megújult a vasarhelyivt.hu weboldal, és közösségi oldalon keresztül is kapcsolatba léphetnek velünk a nézők. Úgy tűnik, sikeres ez a nyitás, ugyanis sokan és bátran küldenek nekünk visszajelzéseket, így beindulhat egy párbeszéd a televízió és a nézők között.

További célom az, hogy a VTV adása interneten keresztül is nézhető legyen. A saját gyártású anyagaink már elérhetőek a legnépszerűbb videómegosztó felületen, de év végéig akár a teljes adás is követhető lesz élő stream-en keresztül.

● Egy kicsit bővebben érzékeltetné a digitális átállás jelentőségét?

2013. szeptember 17-én a *Vásárhelyi Televízió* megvalósította a digitális átállást, ehhez összesen 4,8 millió forintos támogatást nyert a Médiatanácsától. Ez még csak a régi, analóg adóberendezés digitálisra történő cseréjét foglalta magába. Előrelépést jelentett, hogy már nem mikrohullámon keresztül, hanem a város korszerű optikai hálózatának segítségével juttattuk el az elkészült műsorokat a víztorony tetején található antennánkhoz, így rossz idő esetén sem gyengül a jelminőség. Ez a váltás elkerülhetetlen volt, ugyanis országosan lekapcsolták a régi adóberendezéseket.

Nem kifejezetten a digitális átállással kapcsolatos, de a nézők számára fontos adat, hogy 2013-ban a Vásárhelyi TV hozzávetőlegesen 8-10 000 lakásban volt fogható kábeles előfizetésen keresztül.

Fontosnak tartottam, hogy a VTV minden háztartásban elérhetővé váljon, ne legyen olyan család, amely csak azért nem nézheti a *Vásárhelyi Televízió* műsorait, mert kábelszolgáltatója nem áll partnerségi viszonyban a helyi televízióval.

Az elmúlt másfél év sikeres tárgyalásainak köszönhetően a kábeles lefedettséget sikerült a duplájára növelni, így 22 300 előfizető követheti a legjobb minőségben a VTV-t, s az adás elérhető továbbá tetőantennán keresztül is.

● Mikor költöztek az Andrásy útra?

A digitális átállást követően pár hónapig a hétköznapi munka továbbra is analóg rendszerrel folyt, és az elkészült anyagokat digitális jellel alakítva közvetítettük a nézőkhöz. 2013. és 2014. fordulóján viszont komoly technikai beruházás is történt. Új kamerákat vásároltunk, és teljes egészében informatikai alapú munkavégzésre álltunk át. 2014. március 3-án új fejezetet jelent a VTV életében, ekkortól már az Andrásy út 1. szám alá, új stúdióhelységbe költözött a stáb. Izgalmas pillanatok élhettünk át, a munkatársakkal valamennyien a vadonatúj vezérlőben álltunk, és vártuk, hogy délután 4 órakor a képűságról a szerkesztett műsorra váltsa az adáslebonnyító. Amikor megláttuk a monitorokon az új nyitószignált, nagy kő esett le a szívünkről, ekkor vált ugyanis biztossá, hogy a több hónapos tervezési és a heteken keresztül tartó szerelési munkák után jól működik a rendszer. Nem túlzás azt állítani, hogy a fejlesztés óta a helyi televíziók között az élmezőnybe tartozik a *Vásárhelyi Televízió*.

● Mi az, amit a nézők érezhetnek?

Az új időszámítás új logót, új szignálokat és látványelemeket, új híradó hátteret és alapjaiban átalakult stúdióhelyszínt eredményezett. De ami fontosabb, hogy jelentősen feljavult képi- és hangminőségben, a saját gyártású műsorok esetében pedig Full HD formátumban tekinthet meg az adásainkat. A változások során a nézői igényeket is figyelembe vettük, például több élő közvetítést adunk a városi rendezvényekről. A magazinműsorokban és a híradóban is több eseményről tudunk beszámolni. A visszajelzések alapján érezhető a változás, és a nézők pozitív visszajelzései is megerősítettek bennünket abban, hogy jó irányba haladunk.

● **Fontos a helyi örökség védelme. – Önök miként tudnak kapcsolódni ehhez a mindennapi rutinjuk mellett? Milyen filmeket készítenek? Hallottunk a Galyasi Miklósról készülő filmről.**

A VTV-nek meg kell haladnia a pusztán csak a tájékoztatásra összpontosító funkciót. Az informálás mellett közösségépítő, kultúraközvetítő és ízlésformáló szerepet is be kell töltenie. A műsorstruktúra tervezése során célként kellett meghatározni, hogy a hódmezővásárhelyi polgárok az esti hírműsorból az összes őket érintő aktuális hírről tájékoztatást kaphassanak, de egyúttal figyelembe kellett venni azt is, hogy a helyi televízióknak ápolnia kell a helyi közösség értékeit, hagyományait. A város történetének megismertetésével, jeles szülötteinek bemutatásával, a helyi kultúra feldolgozásával olyan közösségi értékeket kell közvetítenie a televízióknak, amelyek hozzájárulnak a közösségi kötelek megerősödéséhez, megtartásához. Minden évben portrét készítünk a Bessenyei Ferenc Művészeti Díjat elnyert alkotókkal, a város jeles, közismert embereivel. Egy teljes portrészorozat ismertette meg a nézőkkel a várostörténet kikerülhetetlen személyeit, és valóban, Galyasi Miklósról is készült egy film. Emellett a közelmúltban feldolgoztuk a rendszerváltás helyi eseményeit, de műsorra tűztük a város múltidéző épületeit, fiatal sporttehetségeit bemutató sorozatot is. Többször forgattunk a határon túl, például a székelyföldi autonómiatüntetésről, de készítettünk dokumentumfilmet gróf Bánffy Miklósról is. Az örökség védelme fontos, de a tehetséggondozás is, ezért rendszeresen bemutatjuk a jövő reménységeit is, függetlenül a szakterületüktől. Mondhatjuk, hogy az értékközvetítés az egyik zászlóshajója a VTV-nek, és szerencsés vagyok, hogy ebben valamennyi munkatársam partner. Nem véletlen, hogy magas színvonalú tudósítások készülnek a *Publikum* című kulturális műsor és a *Vásárhelyi magazin* nézői számára is.

RÓKUS ÁKOS ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ
ÉS BARÁTH RÉKA MEGBESZÉLÉS KÖZBEN

● Milyen pályázati lehetőségeik vannak?

Pályázatra is adtunk be két forgatókönyvet, az egyik filmterv az alföldi építészeti mementóit mutatta volna be, míg a másik az őshonos vásárhelyi mesterségeket. Sajnos a szűkös források miatt nem sikerült támogatást nyerni a megvalósításra. Ugyanakkor a Médiatanácstól a *Híradó* gyártására 8 400 000 Ft támogatást kaptunk az elmúlt években.

Nem a filmgyártáshoz tartozik, de említésre méltó, hogy a napi feladatok mellett a VTV a közmédia részére is előállít televíziós anyagokat. 2014-ben 112, idén pedig már több mint 130 tudósítást készítettek munkatársaim az MTV részére. Ez is egy nagyon komoly szakmai elismerés a részünkre. Ez a megállapodás lehetőséget teremt arra, hogy a város eseményeit az ország minden pontján megismerhessék.

● **Sikeres vásárhelyi és Hódmezővásárhelyhez kötődő televíziós, filmes szakemberek öregbítik városunk hírnevét. Milyen közös munkán dolgoznak?**

Jelenleg közös filmes projektünk nincs, de fontosnak tartom a szakmai kapcsolatok kiépítését és ápolását. Ferge Roland például gyakornok is volt a *Vásárhelyi Televíziónál*, *El* című rövidfilmje pedig komoly sikereket ért el a Berlinalén.

HÁTTÉRMUNKA KÖZBEN — RÓKUS ÁKOS ÉS ZSIDI GYULA

Büszkék voltunk arra, hogy egy vásárhelyi filmes ilyen kitüntetett figyelemben részesülhetett. Halla József, az MTVA vezető operátora mindig készséggel segít nekünk szakmai kérdésekben. Tagjai vagyunk a Helyi Televíziók Országos Egyesületének, aktív kapcsolatokat építettünk ki Pécestől Budapesten át Debrecenig. Egészen friss fejlemény, hogy együttműködési megállapodást is kötöttünk a *Makói Városi Televízióval*.

● **Most, hogy a helyi televíziózás újabb mérföldkövét letehetette, milyen lehetőségeket helyez kilátásba, milyen tervei vannak?**

Jó szakembergárdával dolgozom együtt a VTV-nél, akik rengeteg munkával elérték, hogy mérföldkőként tekinthessünk az elmúlt időszakra. Ez nem egy ember, hanem az egész szerkesztőség és a műszaki csapat érdeme. A jövőben is szem előtt kell tartanunk, hogy az internet terjedésével a televízió nézők elvárásai megváltoztak. Jobb kép- és hangminőségre, interaktív tartalmakra várnak, de az internet segítségével a földrajzi távolságok is leküzdhetők.

Egy helyi televízióknak naprakésznek, pontosnak, informatívnak, lendületesnek, és lokális jellegűnek kell lennie, hogy a helyi közösség az otthoni képernyő elé ülve megkaphassa mindazt, amit mástól nem kaphat meg: mindennapi életének tükrét, a környék eseményeinek bemutatását, felhívásokat különböző környékbeli rendezvényekre és eseményekre, de emellett olyan műsorokat is, amelyek a helyi közösség igényeinek leginkább megfelelnek. A helyi közösség szolgálata számomra a legfontosabb.

A szerkesztőséggel továbbra is azon fogunk dolgozni, hogy egy színvonalas, megbízható és szerethető televíziót adjunk a vásárhelyieknek, amely nemcsak információt szolgáltat, de közösségi tér is egyben.

A fentiekben felvázoltak megvalósításához Önnek és munkatársainak is sok sikert kívánunk!

Benák Katalin

A fotókat Szilágyi Gergely készítette.

ARANY-TÓTH KATALIN

ÖNREFLEXIÓ

Megtorpant lábaim előtt az élet.
Szívemen könnytelen teher
hasít fel újabb vértelen éket.

Boldogságom törött képeken látom:
fehér rózsaszirmok féltik
illanó, világtalan világom.

Lélegző érintés pihen arcomon.
A percek évekké gyűltek,
s bennük a sajtó csöndet hallgatom.

VÁSÁRHELYI UTCÁK KÖVÉN

Vásárhelyi utcák kövén
csak gyűl és gyűl a sok levél,
jobbra viszi, balra viszi
a lopakodó őszi szél.

Búcsúznak a virágszirmok,
a fű hajnalban csupa dér,
nem virít már árkok szélén
a díszes, sárga pipitér.

Megremeg a szegénység is.
Fűtetlen szobát óv a Fény,
fázó gerlék üldögélnek
füsttelen kémény tetején.

Szürke tájban, fáradt lélek
– ez vagyunk mind, s mily sok, ki fél,
hogy tavaszra, ó, lesz-e még
élelme, s felette fedél...

Vásárhelyi utcák kövén
lépked az ős, zörget a tél.
Rozsdaszínű elmúlásból
a hit mégis jövőt remél.

A TÁNC ÖRÖME

Fogarassy Judit 1980 óta Hódmezővásárhelyen dolgozik.

Több táncművész és táncpedagógus indult el iskolájából hivatás-ként választva ezt a pályát. A pedagógusi életpályája sikerét a tehetséges tanítványok életútja bizonyítja, akik ma már a magyar tánckultúra aktív részesei.

► Hogyan került Till Elza balettiskolájába?

Édesapám útépitő mérnök, aki műszaki értelmiségi foglalkozása mellett művészi vénával megáldott, humán érdeklődésű ember volt.

Ő vezette a Petőfi Kulturházban a fotó szakkört, és az amatőr színjátszó kört is.

Nálunk esténként sok festőművész és irodalmár megfordult – Kohán György, Füstös Zoltán, Prohászka József, Fodor József, Szalay Ferenc, Zoltánfi István –, így már gyermekként részese lehettem ennek a miliőnek.

Miután itt Vásárhelyen adott volt a lehetőség Till Elza néni balett iskolájában a harmonikus mozgás elsajátítására, így 3 évesen „Esőcsepp” szereposztásban kezdődött a táncos karrierem.

Akkor még senki sem gondolta, hogy a kezdő, botladozó lépésekből egy életre szóló hivatás lesz.

Általános iskolás koromban talaj- és szertornáztam.

► Későbbi tánciskolai képzése tudatosan lett kiválasztva?

Középiskolai tanulmányaimat Békéscsabán, a Vásárhelyi Pál Út- Híd- és Vízműépítési Technikumban folytattam, ahol kollégista voltam.

Minden hivatalos szabadidőben be lehetett kapcsolni a rádiót, és a könnyűzenei programokra hangolva mi rögtön tánkra perdültünk. Egymást tanítottuk táncolni.

Időnként, vasárnaponként elmentünk a Balassi Művelődési Házba ötórás teára.

Nyíri Lajos bácsi, az akkori Békéscsabai Társastánc Klub vezetője minden rendezvényen jelen volt, és figyelte a táncoló ifjúságot. Közülük, a táncparketről válogatta és toborozta a klub tagságát.

Ő figyelte fel a mozgásomra, és megkérdezte, hogy lenne-e kedvem táncolni?

És, volt! Ez még mind hobby szinten történt.

Közben még énekeltem az iskola énekkarában és az Állami Zeneiskola zongora tanszakán utolsó éves növendék voltam.

Rendszeresen jártunk színházba és moziba. Mindig a kultúra közelében voltam, különböző formában jelen meg az életemben.

Rengeteget profitáltam a műszaki iskola elvégzéséből, de mindig tudtam, hogy ez nem az a szakma, amit egy életen át szeretnék művelni.

Visszaemlékezve a középiskolai évekre, életem egyik legszebb periódusa volt.

► Milyen kihívás és motiváció volt Amerikában az új élet, mely lendületet adott álmai megvalósításához?

Néhány műszaki pályán töltött év után rokoni kapcsolat révén kerültem ki az Amerikai Egyesült Államokba, ahol egy kihívásokkal és csodákkal teli új élet várt rám.

Először a nyelvet kellett olyan szinten elsajátítanom, hogy a felsőfokú tanulmányaimat elkezdhessem az egyetemen.

Miközben keresgéltem az utamat a „lehetőségek hazájában”, sok mindenre rácsodálkozva, alkalmam adódott arra, hogy a nyelvtanulás mellett kipróbáljam magam a képzőművészet területén is.

A szöveg és textilképek készítése közel állt hozzám, és egy év tanulás után az elkészült munkáimból volt egy önálló kiállításom az egyetemen.

FOGARASSY JUDIT
táncművész, balettmester,
koreográfus
a Bessenyei-díjátadó ünnepségén

Fotó: Karnok Csaba

Már ebben az időben is magam terveztem és varrtam a ruháimat, és azóta is én tervezem a tanítványaim fellépő kosztümjeit.

Miután felvételt nyertem a Minnesota Southwest State University tánc szakára, ettől kezdve az útkeresés befejeződött, és mindent alárendelve ennek a gyönyörű, ám nem könnyű pályának, sok-sok munkával elkezdődött egy álom megvalósítása.

A táncművész diploma megszerzése után a Varga's Dance Company táncosa voltam, miközben tanítottam és koreografáltam.

Sokat utaztunk, és ebből adódóan a tánc különböző területein is tovább tudtam képezni magam világhírű mesterek iskoláiban.

Így jutottam el New Yorkba a Luigi Jazztánc Stúdióba, Martha Graham modern balett iskolájába,

Chicagóban Gus Giordano jazztánc stúdiójába, a San Francisco State University-re – a filmekből ismert – Nicolas Brothers-től step táncot tanulni,

és Minneapolisba az Andahazy Balett Iskolában klasszikus és karakter balett ismereteimet továbbfejleszteni.

Igazi boldogság volt fáradhatatlanul csak tanulni, tanulni, tanulni, és újabb szakmai kihívásokat teljesíteni.

Az a sokoldalú tudás és ismeretanyag, amit csak ott és akkor kaphattam meg, meghatározta a további életem.

► Amikor hazajött, mennyiben segítette Önt a további táncosi pályafutásán a külföldön szerzett tapasztalata?

Miután 1980-ban visszatértem Magyarországra lelkesedéssel telve, a Petőfi Művelődési Központban kezdtem el a táncpedagógusi pályát itt Hódmezővásárhelyen.

Az általam művelt jazztánc és modern műfaj akkor még ismeretlen volt nálunk, intézményi keretek közt sehol nem tanították. Az egész tevékenységem a külföldön megszerzett ismeretanyagra épült, és mai napig is az oktatási rendszerem alapját képezi.

Miután akkor csak a Magyarországon hivatalosan elismert táncműfajokat oktathattam, így mindent előlről kellett kezdenem.

Ez egy nehéz időszak volt, de ma már látom, hogy semmi nem történt véletlenül, mert előre vitt egy magasabb szintű szakmai úton.

Újra tanulni kezdtem, de ekkor már munka mellett.

Az Állami Balettintézet táncművészként honosította a külföldön szerzett diplomámat.

Ezt követően ebben az intézményben megszereztem a balettmeisteri képesítést, majd utána a társas- és versenytánc pedagógusi végzettséget, valamint a Testnevelési Egyetemen az akkor még újnak számító aerobic oktatói képesítést is. Mindez Budapesten történt, ahol sok új szakmai ismeretségre tettem szert, ezáltal több új munkalehetőségem is adódott az ország különböző területein. Több vidéki és pesti táncársulatnak készítettem el a verseny koreográfiáit, és rendszeresen tanítottam vidéken is.

Budapesten a Népművelési Intézet szervezésében szakmai továbbképzéseket tartottam kollegáknak, táncművészeknek, táncpedagógusoknak. A modern és jazztánc tananyagát adtam át különböző fórumokon. Nyaranta több alkalommal táncművészeti táborokat vezettem.

A külföldi szakmai kapcsolataim révén a Testnevelési Egyetem több nyári továbbképző kurzusára sikerült amerikai mestereket elhozni. Így tudtuk 1982-ben a New York-i mestereket Luigit, és Red Dennist meghívni Magyarországra.

Ekkor adta ajándékba és dedikálta nekem az akkor újonnan megjelent jazztánc technikáról szóló könyvét, melyben ezt írta:

„Judit,
Köszönöm, hogy életben tartod a munkám.
Nekünk a tánc az életünk.
Soha ne hagyd abba.
Szeretettel: Luigi”

Igyekszem így tenni.

A táncművészet mellett most 20 éve, 1995-ben megismerkedtem egy másik mozgáskultúrával, a jógával, melyet azóta is rendszeresen művelek a „Yoga in Daily Life (Jóga a Mindennapi Életben) rendszer keretében.

Ez évben pedig megszereztem egy újabb, a Jóga instruktori képesítést is.

► Miért választotta a táncpedagógusi területet? Koreográfusként, táncosként is kipróbálhatta magát. Mi volt az, ami miatt úgy döntött, hogy létrehozza Hódmezővásárhelyen a stúdióját?

Szűknek éreztem az intézményi kereteket, és ezért 1987-ben úgy döntöttem, hogy szellemi szabadfoglalkozású pályára lépek, megalakítva saját balett és jazztánc stúdiómat.

A pedagógiai munka örök kihívás számomra, felfedezni új tehetségeket és egyengetni az útjukat. Látni a csillogó tekinteteket, örömeiket, s azt a felszabadultságot, amit a tánc nyújt a növendékeimnek.

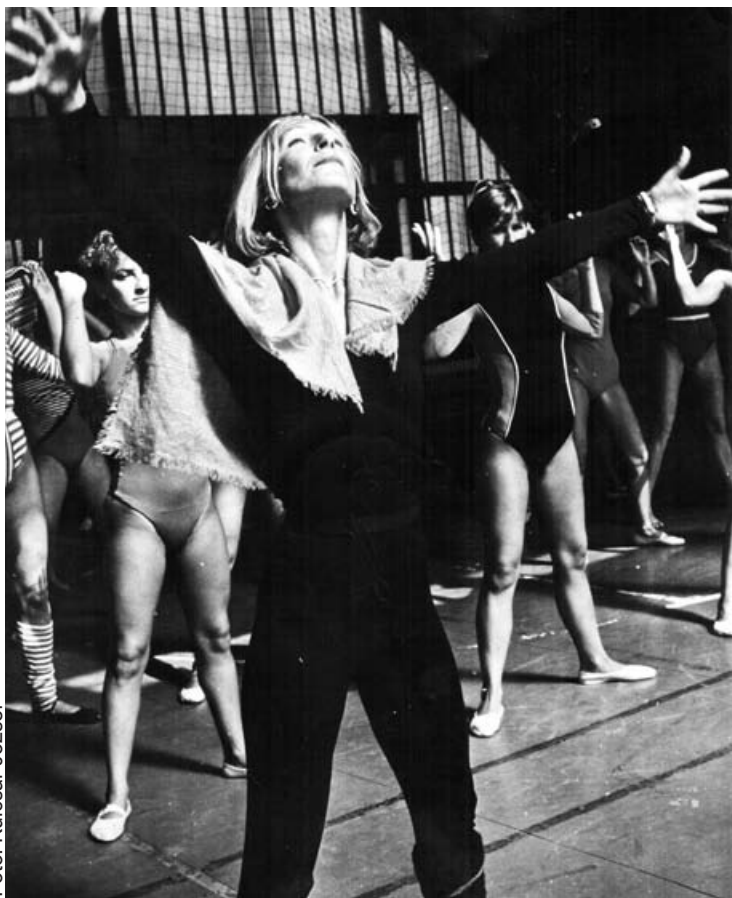
Tudásommal és tapasztalatommal segíteni a fiatalokat abban, hogy megélhessék azt a beteljesedést, amelyet a táncművészet megadhat.

Hitet abban, hogy soha nincs lehetetlen. Pozitív hozzáállással, szorgalommal és fegyelemmel magvalósíthatjuk az álmainkat. De ezért tenni is kell.

A táncból naponta erőt meríthetünk azon energiák által, melyet csak a tánc adhat.

Táncművész nem lehet mindenből, de harmonikus mozgású, felszabadult, művészeteket értő és befogadó ember igen.

A táncon keresztül lesz miből töltekezni, ami mindenkor átsegít az élet nehéz pillanatain.

Fotó: Kulcsár József

MUNKA KÖZBEN FOGARASSY JUDIT – SALGÓBÁNYA, TÁNCTÁBOR –

► **Miért tartja fontosnak a személyiség számára a táncot? Napjaink tánc kultúrája milyen hatással van az egyes korosztályokra?**

Napjainkban sokféle táncműfaj között válogathatnak a fiatalok. Bárkinek lehetősége van amatőr szinten több műfajt kipróbálni, választani, majd művelni a számára legkedvesebbet. Különböző technikai igényűek és nehézségűek az egyes táncformák, ki-ki kedve, célja és tehetsége szerint választhat.

A táncművészet biztosítja a képességek, készségek fejlesztését, az alkotó és önkifejező képesség kibontakozását.

A fiatalok mozgáskultúrájának sokirányú fejlesztése a táncművészet különböző műfajai által történik, fizikai állóképességük, ritmusérzékük, tér és formaérzékük kialakításával.

A tánc az egészséges életmódra tanít, magabiztosságra, határozottságra és érzelmi nyitottságra nevel. A munka során kibontakozik a fiatalok kreativitása, improvizációs készsége.

Az iskolában működő oktatási rendszer az alapoktól a profi színpadi produkciókig figyelembe veszi az életkorra jellemző fizikai és szellemi sajátosságokat. Folyamatos technikai fejlődésre építve gyarapítja ismereteiket, fejleszti képességeiket és alakítja készségeiket.

A jókedvvel, odaadással végzett munka stresszoldó hatása mind a személyiségre, mind az egészségre jótékonyan hat.

Van a táncban valami megmagyarázhatatlan misztikum. Olyan elemi erő, ami felfedi mindazt az érzést, amit szavakkal nem tudunk elmondani, de szeretnénk kifejezni, mert minden lelki történés leképződik a testben. A tánc a lélek érzéseit a test mozdulataival fejezi ki, és méltó arra, hogy a zenéhez és költészethez hasonló szerepet töltsön be.

A tánc olyan mozgásforma, ami egyszerre kikapcsol és energetizál, amely élettani hatásai mellett intenzíven hat a lélektani folyamatokra és a szellemre is.

Segíti az önkifejezést, fejleszti a kreativitást.

Érdemes már kisgyermek korban elkezdni a mozgás bármely formáját, mert a fiatalon megszokott rendszeres életforma, a mozgás igénye és a megélt sikerélmények később fegyveremmé, kitartássá, önbizalommá alakulnak át, amely hozzásegít egy sikeres élethez.

FOGARASSY JUDIT TANÍTVÁNYAI A 2013. ÉVI VILÁGBAJNOKSÁGON

Fotó: Eventphotography

A zene és a tánc szeretete minden gyermekben él.

A külső és belső tartás, a harmonikus mozgás, amit a táncművészet tud adni, egy életen át végigkíséri majd őket.

Az én táncstúdióm ars poétikája, hogy a szép mozgáson túl a művészetek iránti szeretetre, az alkotó munkához való pozitív hozzáállásra, kitartásra, önfegyelmre és összetartásra neveljem az ide járó gyerekeket és fiatalokat.

Itt baráti hangulatban táncolhatnak a felszabadult jókedvűek, közös élményekért, sikerekért, esztétikus mozgásért, és ki-ki a tehetsége szerinti egyéni vagy csoportos kimagasló szakmai eredményekért.

► **Sikerült-e, és miként sikerült megvalósítania az álmát? Szakmailag mi volt a legnagyobb ajándék az Ön számára? Hogyan álmolja tovább a „táncot”?**

Sokkal többet kaptam ettől a hivatástól, mint amit a kezdetekor remélni mertem.

A sors kegyeltjének érzem magam. Mindig úgy terelgetett az utamon, olyan lehetőségeket nyújtott, nehézségekkel és akadályokkal együtt, ami építő volt számomra, ami által tovább fejlődtem, csiszolódtam. Nem voltak nagy álmaim, mindig a realitás talaján álltam, és próbáltam lépésről lépésre megélni azokat az apró örömeket, az adott pillanatok, amit a tánc, az alkotás öröme, vagy a tanítás nyújtott számomra. Így nagy csalódások soha nem értek, mivel minden kihíváshoz a megoldást keresve, a lehetlent nem ismerve álltam hozzá.

Büszke vagyok egykori tanítványaimra, akiknek olyan alapokat adtam, hitet és örömet, hogy a tánc iránti vonzódásuk olyan mély volt, hogy hivatásuként választották a táncművészetet. Mindnek figyelemmel kísérem pályája alakulását. Nem lett táncművész mindenki, aki az iskolában megfordult, de a városban több ezer ember szívéhez sikerült megtalálni az utat a táncművészetben keresztül, diákbálák, és táncbemutatóink élményein keresztül. A legnagyobb szakmai elismerés volt a sok-sok külföldi meghívás, az országos versenyeken elért rangos helyezések a 15 év alatt kinevelt előadói csoportommal, majd egyedüli magyar résztvevőként kijutni és megélni az International Dance Federation által rendezett Tánc Világbajnokság izalmát.

Az idén pedig a Magyar Kultúra Napján, a város elismeréseként megkaptam a Bessenyei Ferenc Művészeti Díjat, és március 15. alkalmából egy állami kitüntetést, a Magyar Arany Érdemkeresztet vehettem át Budapesten.

► **További terve?**

Céлом az, hogy a felnövekvő generációval is elérjük azt a technikai szintet és kiforrott előadói stílust, amivel folytathatjuk az elődök által elkezdett sikeres utat.

Sok-sok tehetség van még ebben a városban, szeretném, ha nekik is tovább adhatnám a táncművészet tiszta örömét.

Kívánjuk, hogy a tánc- és mozgáskultúrában elért sikereit a jövőben is örömteli időszak kövesse!

Benácz Katalin

SCIART — SCI-FI ÉS MŰVÉSZET

"Szobrász, akinek minden sorozata egy a művészeti platformon alkalmazott fizikai kísérletsor eredményeként született."

Viltin Galéria — Szvet Tamásról

Szvet Tamás, a Hódmezővásárhelyen élő művész a Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskolájának hallgatója. Alkotói munkásságát sokszínű anyagfelhasználás és technikai megoldás jellemzi. Látható ez a hazai és külföldi kiállításain is, mely sokak érdeklődését felkeltette. Londonban, a Kinetika Múzeum meghívására például elektromágneses közegben mutathatta be installációját. Ez év nyarán New Yorkban alkotott, melyről lapunk olvasóinak is beszámol.

A nyári hónapokban Amerikában alkotott. Hogyan jutott ki, és mi volt a célja?

Egy rezidencia programra utaztam az Egyesült Államokba, mely rendezvény a művésztelepekhez hasonló, talán csak annyiban tér el, hogy általában hosszabb ideig tart. Két hónapot töltöttem New York állam közepén, a Sculpture Space Inc. elnevezésű szobrász műteremben. Ez a kulturális központ az egyik legidősebb Amerikában, ugyanis 1976 óta rendez nemzetközi művészeti programokat. Nagy öröm volt számomra, hogy a pályázatomat kiválasztották, és így lehetőséget kaptam, hogy felfedezhessem New Yorkot és vidékét. Az utam célja többre volt. Egyrészt egy művésznek talán kihagyhatatlanok azok a gyűjtemények, amelyek Amerikában láthatóak, másrészt szeretem kipróbálni magam a nemzetközi terepen. Az inspirációszerzés mellett szeretem a gyakorlatban is feldolgozni az élményeket. Vonzott még a műhely gépi felszerelése is, hiszen így felszabadulhattam az elkészítés technikai nehézségei alól. Ugyanakkor konkrét tervem nem volt, illetve természetesen a pályázatomban megjelöltem irányokat, de azt is leszögeztem, hogy ahhoz, hogy az utamnak igazán értelme legyen, szükségem van az új élményekre, melyek új művek létrehozásához vezetnek.

Munkájában folyamatosan jelen van a tudomány és a művészet összekapcsolódása, illetve sokszor használ technikai eszközöket, újdonságokat. A legújabb fejlesztéseknek Amerika az egyik központja. Ezért választotta úti célul?

Részben igen. Az USA-ban még külön nevet is adtak annak az iránynak, amit én is művelek. SciArt-nak nevezik, ami a sci-fi és a művészet (art) szavakból áll össze. Több magyar származású művész ért el nagyszerű eredményeket ezen a területen Amerikában, így az alkotómunka mellett az ő nyomaikat is kerestem. Váltottam pár levelet például az MIT (Massachusetts Institute of Technology) könyvtárával, ahol Kepes György után kutattam, aki 1967-ben megalapította a CAVS (Center for Advanced Visual Studies) kurzust, ahol művészek és mérnökök dolgoztak együtt. A doktori kutatásomhoz gyűjtöttem anyagot, melyben a tudomány és művészet összekapcsolásával foglalkozó magyar alkotókat dolgozom fel.

Milyennek látta az amerikai kollégákat, és egyáltalán, milyen volt a közösség, amibe belecsöppent?

Nagyon szerencsés voltam, ugyanis ezek a programok általában a közösségtől lesznek jók, vagy éppen rosszak. Az engem körülvevő társaság nagyszerű volt. Egy házban élni egy kulturálisan nagyon sokszínű atmoszférában, igen izgalmas. Hamar családdá formálódtunk, együtt ettünk, ittunk, tartottunk filmes estétet, vagy néha csak kiültünk a verandára, és hosszasan beszélgettünk. Ráadásul az amerikaiakban van egy nagy adag optimizmus, így pozitív, vidám, és energikus volt a légkör.

Belekerülnek-e a munkájába a helyszínen szerzett élmények, vagy a közvetlen kapcsolat a helyi közösségekkel?

A legtöbb rezidencia program örül annak, ha a művész nem a műterme magányába zárkózik, hanem nyitott a kommunikációra. Fogadtunk iskolás csoportokat, helyi művészeket, és a múzeumi dolgozók, és kurátorok is be-benéztek a műtermeinkbe. Az érdeklődőkkel való foglalkozás, és a nekik tartott előadások a feladataink részét képezték. Ezekből a találkozásokból nagyon sokat lehet profitálni. A vélemények, a visszajelzések és a kérdések sokban segíthetik az alkotás folyamatát. Az egyik kint készült művem is éppen ez inspirálta. A műtermem mellett a helyi gyerekeknek kialakítottak egy közösségi kertet, azzal a céllal, hogy megismertessék velük a természet csodáját, valamint összehozva a környék lakóit, így alkotva belőlük közösséget. Nagyon tetszett ez az elképzelés, és mivel ott voltam a kezdetektől, az foglalkoztatott, hogyan válhatnék én is ennek az építő részesévé. Kitaláltam, hogy tervezek egy környezettudatos szobrot a kerthez, mely napelemmel működik, így este visszaadja a begyűjtött napfényt. A szobor egy ég felé mutató nyilat vetít a kertre naplemente után. A mű címe: *Emlékeztető – Fény a közösségnek*. Egyszerre ünnepli a közösségi kert ötletét, valamint figyelmeztet arra, hogy nem a környezet ellen, hanem azzal összhangban kell kialakítanunk az életterünket.

"...NEM A KÖRNYEZET ELLEN, HANEM AZZAL ÖSSZHANGBAN KELL KIALAKÍTANUNK AZ ÉLETERÜNKET."

Szvet Tamás

Volt-e olyan élménye, amely az amerikai álommal kapcsolatba hozható?

Mielőtt kirepültem, a szellemi ráhangolódás céljából elolvastam néhány amerikai regényt. Jack Kerouac: *Úton (On the Road, 1957)* című regénye volt rám a legnagyobb hatással. Talán azért is, mert a mű a nagy utazások, száguldások története, melyvel könnyen azonosulni tudtam. A 'beat' nemzedék életét, és a 60-as évek Amerikáját mutatja be, ami talán éppen az amerikai álommal ellentétes, hiszen a tiltakozás- és a menekülés hangjainak megszólaltatója. Az 'ÚT' éppen egyfajta szabadság szimbólum, mely a mai napig így van, hiszen szinte mindenkinek van autója Amerikában, így elméletben bármikor elindulhatnak az autópályák rengetegébe. Erre, és a mindenhol felfedezhető eldobott gumiabroncsokra reagálva készítettem egy művet, ahol az autókerek kivetíti maga elé az utakat elválasztó fehér szaggatott sávot. A kaucsuk gumiabroncs nagyon komoly szemétt mennyiséget jelent, és az újrahasznosítása is problémás, de egy új felhasználása az, hogy az aszfaltba keverik. Ez nemcsak a környezettudatosság szempontjából lehet előremutató megoldás, de a témát filozofikusan megközelítve is izgalmas, hiszen a kerékből maga az út válik. A körbeforgó fényt pedig egészen a keleti filozófiához vezet.

Mik voltak a legkiemelkedőbb élményei?

Leginkább a természethez kapcsolódó élményeim voltak a meghatározóak. Hihetetlen volt például egy magán vízesésben fürödni, vagy egy mocsár mellett biciklizni órákig. Amerika hatalmas és gyönyörű. Talán ami a legjobban megfogott az a High Line volt. Ez a sétaútvonal Manhattan Chelsea negyedében található. Egy régi elhagyott villamosvonalat terveztek újra, mely évtizedekig csúnyította a belvárost. Egy magaslati vas vágány, melyen már nem fut szerelvény, és melynek rozsdás vastömevét néhol benőtték a vadnövények. Pár éve egy csapat botanikus kertet tervezett belőle, melyen sétaútvonalat is kialakítottak, a sínekre helyezett gumijárdákkal. A volt megálló helyére pedig padokat, kilátókat, és szobrokat helyeztek.

Mindez – körülvéve felhőkarcolókkal – főleg az esti órákban nagyon hatásos látvány. A sugárutakra letekinteni egy teraszos kertből felejthetetlen élmény.

"A KÖRBEFORGÓ FÉNYÚT PEDIG EGÉSZEN A KELETI FILOZÓFIÁHOZ VEZET...."

Szvet Tamás

Feleségével, Szabó Klára Petra festőművésszel mind a ketten nagyon sokat utaznak. A külföldön készített munkáikat itthon is láthatjuk valamikor?

Az utazás a szakmánk fontos részévé vált. Nagyon sok izgalmas művészeti lehetőség van, melyekkel csak úgy élhetünk, ha rugalmasan mozgunk a térben. Klári például éppen Dél-Koreában, az Incheon Art Platform kulturális központban alkot. Természetesen nagyon fontos számunkra, hogy itthon is beszámoljunk az elért szakmai eredményekről. Pillanatnyilag mindketten kiállítunk a 62. *Vásárhelyi Őszi Tárlaton* az Alföldi Galériában, illetve Klárinak a Tornyai János Múzeum emeleti termében látható az önálló kiállítása, mely a Rudnay Gyula Művészeti Ösztöndíj keretében valósult meg.

Mi lesz a következő állomás?

Ez év végén még lesz egy rövid utam az ausztriai Krems városba, ahol a helyi múzeum meghívására alkothatok. Majd januárban Helsinkiben nyílik önálló kiállításom, így addig még nagyon sok a tennivaló. Természetesen ezeket a műveket is hazahozom majd, és bemutatom a vásárhelyi közönségnek a közeljövőben.

*

A szakmai kihívásokkal teli alkotói munkássága ráirányítja a figyelmet a ma nemzedékét foglalkoztató kérdésekre. Szvet Tamás művei a társadalom alkotói lenyomatán túl a lehetőségeket is felvillantja, további innovatív gondolkodásra készítetve.

Benák Katalin

A HIDEGTŰ VONZÁSÁBAN

Harangok
(hidegtű)

10/4

Ормос-Зсуза

Napjaink eltárgyasult világában egyre nagyobb kihívás őrizni szellemi értékeinket, figyelni a lélek rezdüléseit és lassítani életünk tempóján.

A most nyíló kiállítás segít nekünk ebben, megállásra és elgondolkodásra készítet.

Ormos Zsuzsa tárlata több okból kedves nekem, s remélem az lesz Önöknek is!

Öröm látni a csodálatosan felújított kis templomunkat, mely szakrális küldetésén túl méltó helyet ad a város kulturális értékeinek is. Olyan művész alkotásait látjuk most itt, akinek egész munkássága Vásárhelyhez kötődik. Kérem, nézzék el érezhető elfoglaltságomat az alkotó iránt a közel 50 éves emberi és szakmai barátság okán.

Együtt töltöttük a főiskolai, majd az egyetemi éveket, az utóbbiakat már gyakorló pedagógusként. Ormos Zsuzsa a diploma megszerzése után szülővárosában vállalt tanári állást, és évtizedeken keresztül szívesen osztotta meg tehetségét, kreativitását a gyerekek képzése és alkotómunkája között. Tanulóinak a vizsgákon és a versenyeken elért eredményeit, sikereit olyan örömmel nyugtázta, mint saját sikereit, amelyet főként a megyei és az országos rajztanár tárlatokon kapott díjak jelentik. Az igazi pedagógus munkája a nyugdíjba vonulással nem ér véget, hanem folytatódik a fiatalok felkészítésével, oktatásával és a szakmai egyesületekben végzett tevékenységgel. Ezt teszi a mai napig is Ormos Zsuzsa.

A kiállítás anyagát zömmel sokszorosított grafikák alkotják. Nem szeretnék nyomdatechnikai kiselőadást tartani Önöknek, de annyit el kell mondanom, hogy mélynyomtatással készültek. A rézkarc, rézmetszet és hidegtű technikájára ma már kevesen vállalkoznak.

Napjainkban a számítógépes grafika úgymond "veri a mezőnyt", gyors, – természeti tanulmányokat és valljuk meg őszintén, rajztudást sem igazán igénylő – technika.

A mélynyomtatás története a XV. századra vezethető vissza, legjelentősebb művelőjeként Albrecht Dürert tartjuk számon, aki fa- és rézmetszeteivel egyaránt beírta magát a művészettörténetbe. Rézlemeze dolgozni annyit jelent, hogy felvállaljuk a rajz egyszeri és biztos felvételét tüvel vagy metszőkésekkel, mert ez a technika nem tűr korrektúrát.

A hidegtű a legerőteljesebb eljárás, a vonalak mentén a rézrészecskék feltornyosulnak, mozgalmassabbá és rusztikusabbá teszik a megművelt lemezfelületet. A rézkarcnál maratással segíteni lehet a tónusmélységeket, vonalvastagságokat. A hidegtűnél nem. Egyszerre kell határozottan, hibátlanul felvinni a rajzot minden részletével, finomságával, keménységével együtt.

És akkor még nem esett szó a nyomatkészítésről, amely komoly műhelymunkát jelent. Ha több nyomat készül egy lemezről, mind más és más lesz, a nyomás erőssége és a vonalakba kerülő festék mennyisége szerint. Különböző hatások érhetők el a lemezfelület tisztításával.

Ormos Zsuzsa gyakran a kész nyomatot is fejleszti diópác segítségével.

A grafikák természeti indíttatásúak. Ahogyan a klasszikus mesterek felfedezték, akár egy fücsomó szépségét, úgy jelennek meg Zsuzsánál a fatörzsekben, gyökerekben rejlő izgalom, amelyek gondolatokat szülnek. Nem kell keresnünk a direkt emberábrázolást, mert a természeti formák lényegülnek át.

Dramai töltést érzünk a *Megfeszítve*, a *Démon* és az *Áldásosztó* lapjain. Számomra nagyon kedves a *Boldogságos kismama* és a *Harangok* meleg, lírai tartalmukkal. Ide sorolom a kiállítás egyetlen ceruzarajzát a *Csendes fohász* címet viselő női portrét is. Jelen van a visszafogott humor, főként a *Bontott csirke* és a *Szurkoló* lapjain.

Ormos Zsuzsa barna nyomdafestéket használ, a diópác színéhez hasonlót, amely melegséget, megnyugvást sugároz. Ugyanazt az életérzést, amely az alkotó személyiségéből fakad.

Minden egyes lap külön történet, melynek alapos, érdeklődő nézőként válhatunk részesévé.

Kívánom, hogy Önöknél ez az élmény megtörténjen!

László Anna

ORMOS ZSUZSA KIÁLLÍTÁSÁNAK RÉSZLETE
A GÖRÖGKELETI TEMPLOMBAN

Jollakott sörny
(hidegtn)

10/2

Oruul Asuwanna
(1998)

